

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 36 (78) - Joi 8 septembrie 1955

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN R.P.R.

6 pagini 50 bani

TOT DESPRE ADEVĂRUL VIEȚII

Aș vrea să încep de la o discuție literară. În anul 1873, Dostoievski a criticat cu asprime poemul lui Necrasov „Femele ruse”. O condamnare deosebită a provocat următorul amănunt. Necrasov a povestit cum prințesa Volconscala, venind la soțul ei, un decembrist condamnat la muncă silnică în Siberia, înțelegându-se cu el, s-a aplecat și i-a sărutat căușele. Această scenă l-a părut lui Dostoievski forțată, neverosimilă. El susținea că prințesa trebuia să-și sărute mai întâi soțul și abia după aceea, dacă avea sentimente căte-nestii atât de puternice, să-și îndrepte atenția spre căușele lui. El întreba cu asprime:

„Oare nu poezie, de pildă, eminentul nostru poet că nici o femeie, chiar săpînă de cele mai bune sentimente cetățenești, care pentru a se înțînă cu niferitului ei soț a suportat atîtea greutăți... oare știi, d-ta, poezie, că pentru nimic în lume această femeie nu va săruta mai întâi căușele omului iubit, ci îl va săruta întâi neapărat pe el însuși?”

Dostoievski a fost un mare scriitor realist, el însuși a strălucit în ingrozitorul drum al onciei. Și totuși ceea ce a scris el despre „Femele ruse” a fost nedrept. Dostoievski n-a înțeles ce a mîscat-o pe eroina poemului lui Necrasov. Poetul povestește cit de greu i-a fost strălucitului ofiter Volconski să se pomenească în situația unui întemnițat, a unui ocnag. Încă la întîlnirea din închisoare, Volconski arată îmbrăcămînta lui de ocnag:

Felicită-mă, Mașă, pentru straiele noi, — și încet adaugă: „Înțelege și iartă” —

Întreaga povestire a poetului despre întîlnirea niferitului Volconscala cu soțul ei la ocnă se desfășoară în zornăniul lanțurilor:

Ce veseli erub Dar o tristă poveste *) Ghicim caub a lor veselie. (Cătușă și lanț mi-eau nouă veste: În lanț nu știam c-am să-l fie...) —

„În cîntec și sunet de lanț cocoteau Prin beznă, a mucilor victorii!”

Affind despre soseala soției sale, Volconski se grăbește spre ea: Sergei se grăbea, dar pășea încetinel: De jalnicul lanț era prins. Da, lanțuri! Săritul nimic nu uitase! (O, iașul, crud tu-n răzbanare!).

Sunetul cătușelor nu mai încetează... Aici lanțurile sînt simbolul neputinței celor încetașai, simbolul pierderii libertății lor, a drepturilor omului. Și, pas cu pas, Necrasov aduce pe eroina lui la gestul ei:

Acum doar în ocnă cea mult blestemată, A prins acel sunet cumplit. Și soțul în lanțuri văzîndu-mi deodată,

Întregul lui chin l-am trăit. Să-ndure-nvălase, meru suferind! Deodată-n genunchi eu m-am pus, Iar plînă ce-n brațe să pot să-l cuprind,

Bu lanțuri-l buze l-am dus... „Și aici, cînd trebuie să exprime înțelegerea emoțională care s-a făcut la întîlnire, poetul amintește încă odată de lanțuri:

Cu lacrimi în ochi, prin făcute beznă, Stau asprele fețe părăsne. Pe cînd cercuind nemîscatele glazne, Nici lanțuri vreun sunet nu scoase.

Nicolai I nu numai că s-a răfuit cu decembristii fără nri o milă, dar el a vrut să-i umilească, să-i facă la fel cu criminalii, să-i lipsească de demnitate omenească, să-i transforme în robi. Sărutînd căușele, Maria Volconscala transformă simbolul umilității și robiei din ocnă în simbolul bărbăției în lupta pînă la capăt împotriva autocrației. Ea părea să spună că demnitatea omului nu poate fi înfrîntă de cruzimea unui satrap, că pedeapsa nu e în stare să înjosească sufletul unui om. Cel care suferă pentru o mare cauză națională nu trebuie să se rușineze de lanțurile în care l-au încetașat slugile autocrației, — iată ce a spus Volconscala prin gestul ei. Acest lucru era principal și ea trebuia să-l spună în primul rînd. Dar, neînțelegînd această stare de spirit, nu pofti să judeci just poemul. Decembristii au scris însă ca răspuns lui Pușchin:

*) Din Kneghina Volkonskaia — traducere de Miron Radu Paraschivescu.

Dar, barde fili înlîștit: de lanțuri, De soarta noastră sîntem mîndri, Si-n temniță între zăbrele Rităm în sullet de țări

Așa s-au ciocnit cele două concepții despre adevăr. Adevărul s-a arătat a nu fi de partea lui Dostoievski, care judeca rîndurile poetului din punct de vedere al unui adevăr limitat, obișnuit, ci a lui Necrasov, care s-a ridicat mai sus și a creat cu toată convingerea patosul deplin, imaginea nobilă, eroică, a femeii ruse. Această structură înaltă de idei și sentimente n-a putut s-o înțeleagă Dostoievski, care l-a socotit pe Necrasov adevărat, nefirește, iar versurile lui — de paradă.

Însă Necrasov a rezolvat o problemă artistică de o înmășă complexitate: figurile create de el întruchipau adevărul luminos și înțelegi al luptei revoluționare.

Literatura noastră merge înainte, devine tot mai matură, mai combativă, mai îndrăzneală. Scriitorii sovietici resping lustrul, molișnea; ei știu că nimeni n-are nevoie de tablouri pictate numai în roz și albastru și nici de caricatură hidoasă, zugrăvite cu cețan. Dar într-un fenomen pozitiv nu se vedem că...

lupta împotriva falsității lustruite și a retoricii care sună a goș sint unorii interpretate ca o întoarcere pe jumătate la naturalism, iar cotidianul este înțeles ca ceva spălăcit și neînsemnat...

Un dramaturg povestește cum un artist, luptător pentru adevărul de toate zilele, întorcîndu-se cu spatele spre sala de spectacol, pronunță cuvintele monologului: „După mine, socialismul este bucurie și fericitate...”

Însăși sarcina artistului cerea ca gîndurile și sentimentele, importante și scumpe lui, să nu se nărdă într-o vorbărie banală, ca, exprimîndu-le, ochii actorului, expresia feței, gestul să fie la fel ca și al lui. Adevărul mărunț de toate zilele a sărăcit gîndirea artistului, i-a înăbușit rezonanța... Temîndu-se ca acest adevăr să nu pară la nivelul unui miting sau al unei pîrcăde, actorul a căzut în medicolitate și cabotinaj. Oare nu la fel se întîmplă și cu unele opere literare?

Nu există pentru artistul civitului o problemă mai importantă și mai de onoare ca aceea de a dezvălui adevărul vieții. Însă adevărul este o noțiune mare și complicată. Adevărul vieții este și zborul de vultur spre înălțimi al unui suflet eroic, cutezanț pe pline de îndrăzneală ale inovațiilor, și activitatea de toate zilele, obișnuită, a muncitorilor de rînd, și vegetarea mic-burgheză meschină, a copertă de mușcaci, și șterzutul veșmînt al strălîmii. Se spune adesea: viața este poetică. Însă așa după cit înțelegem, în aceste cuvinte nu există lipsa de pretenții a unui omivior. În viață există și mici birfeli, și oameni înguști cu tendințe cupide, și impulsuri la zgîrcenie — oare toate acestea pot servi drept izvor al poeziei? Nu, se înțelege, viața este poetică prin năzuința spre plenitudine, spre mișcare, spre dezvoltare, ceea ce este frumos în ea învinge în lupta împotriva a ceea ce e vechi, năzuințele seculare ale omiviorii spre fericitate și libertate se intruchipează și se materializează în planurile construcției comuniste. Dacă fericitatea este plenitudine, variația și bogăția vieții, nu există totuși fericitate fără luptă, fără realizarea unor scopuri mari. Este mînat omul în mișcare, în muncă, în luptă, în învingerea greutăților.

A spune adevărul despre viață înseamnă, în primul rînd, a spune adevărul despre omul nostru, despre lumea lui interioră, despre gîndurile și sentimentele lui, a-l spune în așa fel încît la spatele acestuia să se vadă țara noastră în dezvoltarea ei revoluționară, regimul nostru social.

Da, unii rezolvă această problemă și astăzi rectiliniu, simplificați. Și cite opere nu există încă în care impulsurile înalte se dezvăluie în fraze retorice, în declarații, fiecare gest se explică și se rungește, eroii iau atitudine de efect, — toate acestea nu comunică operelor respective nici importanță, nici bogăție interioră. Mai sînt și astăzi critici care militează pentru o „literatură de sărbătoare” și substituie optimismul înțelegi bății tobei și declamației bombastice.

Însă lupta împotriva tobei și a oricărei alte trîncăneli nu poate fi încununată de succes decît numai dacă dîșă de poziiți juste. Și dacă lustrul însemnă denaturarea adevărului, un protest identic provoacă tendința de a da drept adevăr lucrurile plate, spălăceala banală, înăbușirea impulsurilor înalte.

În presă, la adunările scriitorilor s-au dus în ultimul timp discuții despre diferite opere: „Dezghetul”, „Anotimpuri”, „Anii de pelecînj”, „Eca-terina Voronina”. Multe dîșă de gînd și noua piesă a lui L. Leonov „Căreța de aur”. Discuțiile din ultimul timp ne îndeamnă să ne referim îarși la cea mai importantă problemă a literaturii: despre adevărul vieții. Și trebuie să vedem că unorii se ciocnesc părieri diferite asupra acestui adevăr, asupra realismului artistic.

În multe privințe sînt instructive discuțiile despre povestirea lui Victor Necrasov. Necrasov este un scriitor cu talent original și atrăgător din multe puncte de vedere. El este un maestru al desenului precis și lăconic, care din cîteva trăsături, în două-trei fraze, știe să caracterizeze un om, să redea o stare sufletească. Lui îi sînt apropiate oamenii cinstiți și devotați cauzei lor. Să ne amintim cum...

luri Kerjentyev na cartea „În tranșeele Stalingradului”, această cronică ostășească cinstită și vie, întorcea spatele ajutorului șefului de stat major Astafiev, care avea o atitudine aragantă față de salahoria de toate zilele a războiului, vorbind cu dispreț despre cei care, „în afară de executarea unui ordin sau de ocuparea unei cote... nu-i interesa nimic altceva”. Dacă e vorba de luptă, apoi caută să lupă din tot sufletul, fără a alege ceea ce e „cutat” pentru tine, fără a te socoti mai presus de „salahoria” războiului. Atît Nicolai Miteasov cit și Sergei Eroșic au luptat fără să se cruțe, fără să se teamă de primejii și greutăți. Bătrîna bibliotecară Panteleimonovna, Valia și alți locatari ai casei comunale în care soaria îl aduce pe Nicolai Miteasov, sînt oameni cinstiți, sinceri. Cîind „în orașul natal”, veri că Necrasov scrie mai sigur, mai precis, mai viu, că anii care au despărțit povestirea lui recentă de prima, n-au trecut pentru el, ca artist, în zădar.

Și totuși, citînd povestirea, te gîndești fără să vrei cît de des se oprește scriitorul la jumătatea drumului în zugrăvirea oamenilor. Eroii povestirii rezolvă probleme despre totul în viață, despre participarea lor la lupta comună, relațiile lor sociale și personale sînt complicate, însă scriitorul simplifică unorii această complexitate. Lumea spirituală a eroilor — iată un domeniu în zugrăvirea căruia scriitorul se sîșește parcă adeseori să treacă pragul și de aceea faptele eroiului apar mai importante decît caracterul lui. Cit de des dau scriitorii noștri dovadă de timiditate sau de nepăsare, de lărgă adevăr gîndire activă, conștință, care rezolvă cu încordare probleme mari. Și V. Necrasov intrerupe gîndurile eroilor, renunță la pătrunderea în lumea lor interioră, nu folosește dreptul și posibilitatea de a exprima în cadrul căntărilor lui artistice gîndurile eroilor, căntările lor.

Ce atmosferă spirituală curată,

proaspătă în „O vară neobișnuită” a lui C. Fedin sau în „Tînăra gară” a lui A. Fadeev! Creînd o atmosferă spirituală, scriitorul nu numai că dîșă de eroii săi să respire mai deplin, el îl ajută și pe cititor să privească mai just lucrurile.

Se pare că în spatele frontului oamenilor erau mai bogăți din punct de vedere spiritual, mai conștinți, că aveau un scop mai precis decît arată Necrasov. Războiul era pe sîrșite, trupele noastre se apropiu de granițele Germaniei, treceau pe pămîntul ei, asediau Berlinul. Cit de mult gîndea atunci fiecare și despre război, și despre pace, și spre drumul parcurs, și despre ziua de mîine. Necrasov notează adeseori reprezentările neprecise, insuficient contrastate care se nasc la eroii lui. Însă el nu este atent la gîndurile, la convingerile sociale ale eroilor. Doar curajul, îndrăzneala sînt manifestări ale conștinței, ale ideologiei.

Ceea ce l-a împins pe Miteasov la încleșcare cu Cemen a fost indignarea pentru necinstea, nedreptatea săvîrșită de Cemen. Cemen are o logică istorică, lăzută, și gîndire rece, calculă, iar gîndirea celui care se ridică împotriva lui, este neprecisă, incertă. Necrasov a zugrăvit momentul cel mai acut al conflictului ideologic în așa fel încît pe primul plan a lesit reacția emoțională impulsivă împotriva mirșăviei, iar izbucnirea semi-instinctivă a furiei a eclipsat lupta conștințată.

Aprelînd laconismul lui V. Necrasov, nu putem să nu vedem că această calitate a lui devine un defect atunci cînd scriitorul trece la descrierea lumii interioare a eroilor. Lumea sufletească a lui Miteasov nu numai că e săracă, îngustă, ea este închisă, așa cum se întîmplă cu firile mărginite, el aproape că nu răs-punde nu numai la evenimentele lumii, ci adeseori nici la întîmplările vielle personale. Prin fața ochilor noștri trec paginile vielle lui Nicolai Miteasov cit și în școala, intrarea la institut și devine jignitor faptul că scriitorul povestește alt de zgîrcit, de uscat, despre impulsurile spirituale, despre mișcărilor gîndurilor și sentimentelor, că n-a dat perspectivă, că n-a tras firile pentru ziua de mîine a eroilor...

„În război multe lucruri sînt foarte simple... Însă aceasta este o simplitate îngrozitoare. Nu e nevoie de ea”, — spune Ana Panteleimonovna. Oare nu amprenta acestei „simplități” care nu gîndește, care nu privește spre ziua de mîine, se află în eroii povestirii?

An. Tarasencov, care după cit ni se pare a fi făcut prima și justa apreciere a contradicțiilor din povestirea lui Necrasov, a roșit multe lucruri juste altî despre părțile ei tari cit și despre lipsurile ei. Amintînd intr-unul din articolele sale și despre cartea „În tranșeele Stalingradului”, i se pare că Necrasov a dat, înapoi de la prima și a doua povestire, dreptatea care să spunem că nu este așa. Părțile tari ale talentului lui Necrasov s-au precizat definitiv în această operă. Dar și lipsurile, care sînt alt de vădite în povestirea „În orașul natal”, erau sesizabile încă în povestirea stalingradeană a scriitorului. Poate că dacă critica ar fi vorbit mai clar la timpul său despre lipsurile povestirii „În tranșeele Stalingradului”, ar fi fost mai puține lipsuri în noua operă a scriitorului.

(Din „Literaturnaia gazeta”)

B. RIURIKOV

spatele ajutorului șefului de stat major Astafiev, care avea o atitudine aragantă față de salahoria de toate zilele a războiului, vorbind cu dispreț despre cei care, „în afară de executarea unui ordin sau de ocuparea unei cote... nu-i interesa nimic altceva”. Dacă e vorba de luptă, apoi caută să lupă din tot sufletul, fără a alege ceea ce e „cutat” pentru tine, fără a te socoti mai presus de „salahoria” războiului. Atît Nicolai Miteasov cit și Sergei Eroșic au luptat fără să se cruțe, fără să se teamă de primejii și greutăți. Bătrîna bibliotecară Panteleimonovna, Valia și alți locatari ai casei comunale în care soaria îl aduce pe Nicolai Miteasov, sînt oameni cinstiți, sinceri. Cîind „în orașul natal”, veri că Necrasov scrie mai sigur, mai precis, mai viu, că anii care au despărțit povestirea lui recentă de prima, n-au trecut pentru el, ca artist, în zădar.

Și totuși, citînd povestirea, te gîndești fără să vrei cît de des se oprește scriitorul la jumătatea drumului în zugrăvirea oamenilor. Eroii povestirii rezolvă probleme despre totul în viață, despre participarea lor la lupta comună, relațiile lor sociale și personale sînt complicate, însă scriitorul simplifică unorii această complexitate. Lumea spirituală a eroilor — iată un domeniu în zugrăvirea căruia scriitorul se sîșește parcă adeseori să treacă pragul și de aceea faptele eroiului apar mai importante decît caracterul lui. Cit de des dau scriitorii noștri dovadă de timiditate sau de nepăsare, de lărgă adevăr gîndire activă, conștință, care rezolvă cu încordare probleme mari. Și V. Necrasov intrerupe gîndurile eroilor, renunță la pătrunderea în lumea lor interioră, nu folosește dreptul și posibilitatea de a exprima în cadrul căntărilor lui artistice gîndurile eroilor, căntările lor.

Ce atmosferă spirituală curată,

In pragul unei ere noi

În goană iese trenul din oraș și casele vulesc de-aftă zvornă. Așa simțim și noi istoria prin viața noastră-urînd în goană.

Gonește trenu-mpărătînd scînteii și roțile vulesc ca într-un valer, și gîfii cazanul încălzit, și aburii se-mpărăție în aer.

Și aburii se tot rostogolesc ca umbrele trecutului, departe, peste cîmpii, spre dealurile sure acoperite cu tușuri moarte.

Dacă te doare, nu privi trecutul, dar dacă viitorul te frămîntă, privește căci sînt mii de generații care din umbra asta își cuvîntă:

destinări frînte și credințe tari, trădări și îndrăznele biruitoare, și fețe veștejite, și morți tineri, și blesteme, și binecuvîntare...

Erîk Majtonyi
În romînește de H. Grămescu

Istoria literaturii romîne

pentru clasele a VIII-a și a IX-a

la noi marea majoritate a manualelor școlare sînt anonime, ceea ce euză lipsa lor de originalitate, lipsa de adaptare a conținutului general științific la realitățile naționale, superficialitatea și stîngăcia multora, cu o limbă și un stil adeseori greoaie, care contribuie în plus la inaccesibilitatea lor. Astăzi nu mai e un secret că Editura didactică a dus o politică de izolare față de forțele de creație și de pedagogie, a făcut din propriile-i slăbiciuni, slăbiciuni de ordin general și, în loc de a se afla în aria de preocupări a celor mai bune forțe de creație științifică și literară, ea a strălucit prin absența și prin ignoranța lor, unorii ostentativă. (Ultima plenară a secției de literatură a demonstrat aceasta din plin).

Exemplu celor două manuale de Istoria literaturii romîne de care ne ocupăm aici ar trebui să fie deci întru totul călăuzitor. Cel dintîi — pentru cl. VIII-a — e alcătuit de către Institutul de istorie literară și folclor al Academiei R.P.R., redactat de academiicianul G. Călinescu, prof. univ. Ion Vițner și conf. univ. Prof. S. Crohmalniceanu, avînd colaboratori pe M. Grossu, I. C. Chițimia, I. Onă, I. Treștianu, V. Huber, I. Manole și Dan Costea; cel de-al doilea — pentru cl. IX-a — e alcătuit de prof. univ. Ion Vițner și conf. univ. Ov. S. Crohmalniceanu. Măcheta manualelor a fost răsplînită în rîndurile profesorilor secundari care au fost solicitați să-și spună cuvîntul. Am putut răsoli zecile de referate venite din partea acestor dascăli. Ele sînt unanime în a recunoaște că sînt cele mai bune manuale de Limba Romînă elaborate după reforma învățămîntului. Just orientate ideologic, ele sînt cu rost întocmite și bine redactate. Bogatul material informatic este restructurat critic, pe lîna cîtorva mari idei directoro, în strînsă relație cu istoria societății respective. Scriitorii sînt studiat, în cea mai mare parte, monografic: după ce e urmărite drumul creației, ea este studiată pe teme larg cuprinzătoare, caracterizată în mod general și exemplificată în una sau mai multe opere analizate demonstrativ.

Ceea ce caracterizează cele două manuale este înaltul lor nivel științific. Strînsa legătură dintre creația

literară și dezvoltarea societății este urmărită în mod consecvent de-a lungul celor patru secole, de la începuturile literaturii noastre pînă la primul război mondial. Periodizarea literaturii este făcută avînd drept criteriu mari evenimente istorice și sociale. Tratarea materialului constituie prin ea însăși o demonstrație că literatura progresistă a patriei noastre a stat totdeauna în strînsă legătură cu mișcarea de eliberare națională și socială a poporului. Această tratare scoate în evidență faptul că bogatul conținut de idei valoroase și marile călăii artistice ale literaturii noastre decurg local din această strînsă legătură. Călăuzii în mod creator de învățatura marxist-leninistă despre literatură, autorii reușesc să demonstreze că într-adevăr „creațiile cele mai de seamă ale literaturii clasice sînt insuflete de o puternică dragoste de patrie, de un profund democra-tism manifestat în lupta energică împotriva despotismului exploataților, împotriva lipselor de drepturi și a viellei de miserie a poporului”; că „în adevăr, scriind asemenea opere, marii noștri clasici au dat glas suferințelor fără margini ale maselor și au arătat în același timp măreția morală a poporului; au demascat și atacat josnicia și fărâdelegile exploataților”. (Din Introducerea la manualul de cl. VIII-a).

Prin această, cele două manuale contribuie în mod principal la educarea tinerelor noastre generații, învățîndu-le să cunoască forța de nobilitate a poporului din care face parte, marile lui însușiri în fărîcarea unei bogate civilizații și a unei înalte culturi, să-și surîndă în marele potențial de creație artistică, să prețuiască necesarul izvor de frumusețe al limbii naționale. Stăpîne pe comorile moștenirii noastre literare, generațiile tînere devin astfel mai receptivă la operele literare care oglîndesc realitatea noastră, capătă un gust mai sigur în interpretare, iar creatorii de mîine — ridicăți din mijlocul lor — un sprîjn mai puternic pe drumul viitorului, cu aftt mai larg și mai luminos cu dte și mai organic dez-

voltat dintr-o tradiție luptătoare pentru progres, pentru fericită și des-săvîrșirea omului.

Cîtă deosebire între aceste manuale și cele din trecuta școală burgheză! Cînd le citești pe cele de astăzi și le raportezi la cele pe care a trebuit să înveți acum două decenii, îți dai și mai bine seama că ele îți ascund pur și simplu adevărata față a literaturii noastre, că viața scriitorilor și creația lor erau privite dintr-un îngust punct de vedere, că autorii lor — educați în spiritul retrograd al junimismului, al estetismului și al naționalismului șovin — se sforțau să falsifice conținutul operelor literare, să le ignoreze greutatea specifică, să ocolască sau să le răstălmăcească semnificația profund socială. Ne amintim cu toții cum erau tratate începuturile literaturii noastre, literatura bisericăscă și cea a cronicarilor: pe lîna mistagogică a ortodoxiei gîndiriste și a „ruminismului” agresiv. Influența slavă și respectiv rusă, preocupămintele în această perioadă, era sistematic ignorată, iar din școala ardeleană se făcea un cal de bătaie, al antislavismului (recte al antisovietismului). Literatura patruzecioștistă era tratată în spiritul junimist, în așa fel încît instaurarea jandarmului prusac să apară ca punctul culminant al unui întreg șir de sforțuri, fărîncarea Romîniei moderne fiind identificată cu prîpășirea aici a hohenzollernilor. Marii scriitori ai secolului XIX erau prezentați sîmb, operelor lor gîlă de conținutul ei adevărat, fiind puși în lumînă tocmai ceea ce era accidental și răcîci, creat sub presiunea ideologiei și practicii claselor exploatatoare.

Cele două manuale — dimpotrivă — restaurează literatura romînă, veche și modernă, în drepturile ei. Autorii lor nu ocolesc adevărul istoric, nu închid ochii asupra unor anumite producții literare și nu le răstălmăcesc conținutul. Ei le scot în evidență fondul de idei — ca oglîndire a epocilor respective — și le pun în valoare semnificația cea adevărată a mesajului pe care-l transmit. Ei ex-

plăc științific împrejurările istorico-sociale în care au fost create aceste opere și marchează contribuția fiecărui scriitor important la îmbogățirea tezaurului nostru literar.

În spiritul unui patriotism luminat și al dragostei de creație pentru trecutul poporului nostru sînt tratate începuturile literaturii, definitiv și în mod just — prin decalajul istoric respectiv — rolul literaturii bisericăscă și cel al cronicarilor. Subliniind contribuția cărților bisericăscă la deschiderea drumului pentru o cultură și literatură romînă originală, în limba națională, se pune apoi în valoare orientarea istoriografiei ca instrument de luptă pentru eliberarea de sub apăsătoarea suzeranitate otomană. Mentalitatea de clasă a cronicarilor, reflectată în concepția lor asupra istoriei și asupra bisericăscă, este cu grijă evidențiată. Lui Ion Neculce și lui Dimitrie Cantemir li se acordă un loc larg: celui dintîi pentru „Lepetșii Tării Moldovei”, celui de-al doilea mai ales pentru „Istoria ieroglică”, considerată ca o izbită încercare de a oglîndi artistic un aspect din realitatea politică a vremii. Școala ardeleană e tratată ca o mișcare patriotică de eliberare națională și socială, determinată de lupta pe care masele populare au dus-o pentru desființarea iobăgăriei. Un remarcabil capitol este acela consacrat „Tiganiada” și lui Ion Budai-Deleanu, apreciat ca inițiatorul nostru scriitor care prin opera lui se ridică împotriva nedreptei orînduirii a timpului său și care îmbrăbățează poporul la luptă față de Antimonarhismul și anticlericalismul operei sînt scoase la iveală, ca și profundul ei caracter popular.

Dinicu Golescu, epoca pregătitoare a revoluției de la 1848, Anton Pann, literatura patruzecioștistă, cel treitor revoluționari, activitatea publicistică împotriva tiraniei și a feudalismului — iată altele aspecte quasi-ignorante odinioară, după cum Bolliac, Bălescu, Russo, Kogălniceanu, Ale-xandrescu, Negruzzi, Alecsandri, sînt tratați cu totul altfel decît înainte. E de ajuns a menționa modul cum este prezentată „Istoria unui galbin și a unei parale” a lui Alecsandri, pentru a te convinge de îneditul pe care-l prezintă, în raort cu școala burgheză, manualul care stă astăzi la îndemîna profesorilor și elevilor noștri.

Literatura romînă din deceniile 6
George Ivașcu
(Continuare în pag. 4-a)

Un om

De-a lungul și de-a latul mi-a arătat uzina pe care o cunoaște demult și-amănunțit de par-aci l-e casa, familia, grădina și nu-l ungher pe care să nu-l fi îndrăgîit.

Cuvintele-l se-nșiră în rostul lor precis, descrieri-complicate cu cifre și procente mă copleșesc, dar iată cu glasul lui ca-n vis lîmă poartă prin uzină privirile atente.

El toate le cunoaște, pe toți de-aci îl știe, și ce se construiește, și ce-i ulțat, cîzît; de noște uzine vorbește cu mîndrie de pere eă el singur, cu mîna-l le-a făcut.

Și-a adunat știința cu trudă an de an, mai mult ca niciodată cîtește azi și-nvîșă; trafica nu-l aștî și nu-l abate-n van spre gloria deșartă ce-mbată și răsfață.

Furnalele bătrîne n-au pentru el secrete, ce unor fili le știe viața pe de rost —

El poate să trezească trecutul pe-ndelete, căci martor fu pe vremuri la toate cîto-au fost.

Conducte și cuptoare și hale mari, sonore, din nou din amintirea-l se nasc în fața mea — Nu simt cum se perîndă nenumerate ore, de parcă timpul însuși a-ascultat vorba grea.

L-e ars de soare chipul, inteligent, viol, cu multe lîni anii vieții îl brăzdară — Azi el supraveghează construcțiile noi prin care Combinatul mereu se desfășoară.

Răspunderea și grija viața nu-i robește, îndeamnă și conduce, atent ca totdeauna și oamenii îndrumă, cu simț gospodăresc; el dușmănește lenea, trufia și mîncina.

Ajunși la șantierul uzinei noi, am stat. L-am părăsit, lăsîndu-l în soarele fierbinte. Simțeam că las în urmă un om adevărat, prin care vremea noastră pășește înainte.

V. Felea

11 ani de la eliberarea Bulgariei

Soarele e sus, către amiază, și Ștefan încă n-a venit. Mătușa Elena își șterge c-o băsmălă nouă fața îmbujorată de foc...

Din bătrânel văz care umbrea perelele, s-au desprins două caiste răscopite. Mătușa Elena le-a șters cu șorțul, le-a pus pe fereastră...

Fața lui Ștefan se învioră deodată: — El m-a întrebat și despre voi. Bătrânel îl luă vorba.

— Despre noi? — „Al părinți?” m-a întrebat el. „Cum o duc?”

— Spune-i dacă o să-l vezi, (moșul îl prinse de umăr) spune-i că moșul Dumitru măcar ținea cinci ani o să crească cei mai frumoși cai din gospodărie. Nu se dă bătu de tineret; pină și agronomul își scoate pălăria în fața lui. Spune-i că sintem bîbne și spunea...

— Așează-te pe laii. Plinea și mîncarea n-asteapla pe nimeni. Hai, babo, închină-te, să începem.

— Parcă ești ostent, parcă nu ți-ai boii acasă, se înloarece el spre Ștefan. — Sint puțin obosit. Mă gîndeam la ai mei! Miline! Iarmarocul?

— Milne mergem în țerg. În casa n-o să ne vină nimeni, că n-are cine. Neamurile bătrîne din alte sate ne-au murit, cu cei tineri nu ne prea cunoaștem. Sintem bătrînel Poimone. Cu să mergem la gospodărie. Eu mi-am luat un fel de concediu cit ești tu aici. Dar o să mergem să-ți arătăm marfa mea. Pe urmă o să mergem la pește. Încă e frig, dar tu ești tînar. Pește aș minca. Pe vremuri, îți mîntuceam în pod. După asta, o să vedem noi ce-am mai putea face. Treabă n-avem. Să tot umbliam.

Cum se vede, moșul le ticluse pe toate dinainte.

— Bine, încuviințăm Ștefan și iar căzu pe gânduri. Și la pește ne putem duce, și gospodăria o-o vizităm. În șaptele zile avem timp.

După prînz, mătușa Elena îl îndemnă pe Ștefan să se culce. Il așternu în cămară și ieși în virful picioarelor. Moșul trecu pe sub fereastră și se întoarse în tindă.

— Nu dărmie. — Să nu-i fie cumva tare patul; s-o fi deprins alt fel.

— Am văzut adinecui că se gîndea la ceva. Are el un gînd. Și moș Dumitru se așeză pe pat.

— Nu cumva nu se înțelege cu nevasta? Mă rog, știți cum sint orașențele. N-a adus-o cu el... mai știu...

— Sint orașene și orașene. Cum să nu se înțeleagă? Doară lucrează toată ziua împreună în fabrică. De unde să le mai rămie timp de ceartă?

Tacură amîndoi. Apoi cercetară cașdourile. Mătușa Elena ridică atenția mașinile electrice. Era de-a dreptul uimită. Mîngia părțile lucioase și se bucura.

Moș Dumitru se uita la ele de departe. Nu se apropia. Să înțeleagă babo că a văzut și lucruri și mai grozave. Le cerceta printre gene, se bucura, dar nu-și dăstănuia mirarea...

Să știă bătrîna: e-o fi el bețiv cum îl spusesse alăitării, dar mașinutele electrice nu-i umisesse. Iși lăsa opincile de cauciu lîngă pat, se întinse întorcîndu-se cu spatele și începui să sfârșie. Baba Elena ascultă: din cămară lui Ștefan n-auzi nici un fel de zgomot, așa că se culcă și ea la lăia de lîngă fereastră.

Ștefan nu dormea. Se zvîrcolise o vreme în pat și cînd moșul începu să sfârșie, se sculă și ieși din casă în virful picioarelor. Soarele lumina răz-bînd în fața putere printru feruțele verzi ale copacilor. În curte crescuse iarba înaltă. Un cățelandru se ridică de la umbra hambarului, îl privi neprietenos, lătră lenes de câteva ori și se culcă iar. „Cel bătrîn cu siguranță e-a pierit”, nu mi-au scris”, își zise Ștefan. Și deodată i se făcu dor de cîinele lărcat care-i ținea totdeauna înaintea, lătrînd bucuros, îi sărea pe piept, îi lînga fața, mîntuie. De cite ori n-a mers cu dînsul la pascut vacile... de cite ori nu l-a pierdut la moară și întodeuna, cînd se întorcea, îl găsea în curtea.

Ce mică era casa lor! Acoperișul aplecat, cu țigele torcești roșde de vîrstelor, briul albastru din jurul ferestrelor, toate astea l se păreau lui că le vede printru întia onă. În casa asta s-a născut el, a crescut, a trăit. Acum au rămas numai bătrînel. Oate cum trăiesc singuri? Cit de lungi trebuie să le pară nopțel! Cum s-au mai bucurat e-a venit la dînsii...

Dimineața, pregătîndu-se pentru iarmaroc, Ștefan își prinse — după dorința moșului — decorațiile la reverul hainei. Erau gata să plece, cînd le sosi o droaie de musafiri: tovarășii din copilărie, prietenii din tinerete, secretarul de partid Ivan Tonin și chiar și președintele statului, Iliia. Mătușa Elena nu mai știa ce să facă de bucurie. Pină mai ieri fusese lîmție și, deodată, uite ce de lume... Oaspeșii n-asteaptau; și, of! — ce de oaspeșii și-căca ce fel de oaspeșii: oamenii de vază ai satului! Au cîciorii, s-au înveselii de par-er fi fost oaspețel lor. El le povestea desigur Sofia, despre Cervenkov. Apoi toți închină ră în sănătatea lui și plecară. Baba Elena îl petrecu, bucurîndu-se pentru fiul ei. Oamenii îl salutau, îl arătau cu degetul celor veniți din alte sate. El mergea drept prin mulțimea gălăgioasă, rîdea și stătea lui de ar strălucia, strălucia mereu.

Mătușa Elena se plimbă puțin prin sat și, nevăzînd nici o femeie de seamă ei, la care să se oprească și să se laude cu oaspețele, porni în sus, spre soară-sa, Kuna.

Ceal din turul școlii bătu de unsprezece ori. Bătrîna se oprî și se uită la soare.

Val d' mine, s-a făcut amiază. Se hotărî să se întoarcă. De ce să mă meargă pînă în deal să-mi adrecesc. S-a apropiat ora unu. De mult cîntă de pasăre, cloceala pe focășar, microsul arătorilor îl înălțînd de cartofii întreaga oșpatul. Plăcînta începuse să se răcească; musafirii înțirzau.

Bătrîna așeză mătușa, scoase din scrin o față de masă înflorată, frecă lîngurile de lemn cu un șervet curat, așeză farfurile, vase perulate pescănuțele cu trei picioare și ieși în porțilă: dinspre curte nu s-auzeau nici un zgomot. Era vremea mesii. În uilă, copiii îmbrăcați de sărătoare, cu

alegulele multicolore în mîini, se jucau, alergînd în jurul stîlpului bătu de curînd pentru electrificarea. Peste case, în înălțimi, aerul juca de căldură. De jos, dinspre piață, apărî un grup de oameni, dar o cotiră și-i pierdu din ochi. Mătușa Elena se întoarse și se așeză în fața casei. Măcar moșul să se fi întors, să-i fi spus unde s-a dus Ștefan. Și, mă rog, el nu știe că-i așteaptă cu masa pusă? De ațtia ani n-a mai venit prin sat și acum nu vrea să steie în casă.

Se ridică și intră în tindă. Focul din vatră se stînse. Scrumul alb-cenușiu acoperea ușița și-i amintea, parcă de frigul iernii. Că înghețate, în jurul ei stăteau oala, cratița afumată și tava plină cu plăcînte. Bătrîna făcea un căpac, își turnă puțîn ciorbă și se așeză. Mătușa Elena, dar nu se cădea ca n-ă-o asfel de zi să nu sada nimeni pe laii. Deodată tresări. Umbra cineva în jurul mașinilor. Se sperie.

— Care-i acolo? strigă ea și așteptă răspunsul.

Ceva căzu în prag. Mătușa Elena, feși repede și numai nu să împiedice în toarta găleții de pinză, aruncată de bătrîn, prin ferestrața podului; era prăfuită, ruptă; după ce-o aruncase, bătrînel coborise, de bună seamă, pe scara din spatele casei.

Unde umbliți pină la ora asta? Ia te uită de cînd a trecut prînzul!

— Nu ne pierdem, nu te teme. Moșul își mîngie cu mîndria mustașile.

M-a lînut de vorbă jos, n-am avut încotro.

— Talcă-tău s-a culcat, îl vesti bătrîna.

— S-a culcat? — Nu știu că noi ne culcăm odată cu găinile?

— Sint și eu un oaspețel... zîmbi Ștefan. Chipurile, am venit ca să mă odihnesc, să ne vedem, și nu dovedese să mă întore acasă...

— Bine c-al venit, să te știu că ești aici! Bătrîna vrui să mai spule

ceva, dar băgă de seamă că n-a pus solința și se repezi la dulap.

Ștefan minca repede, aplecat deasupra farfurii. Era flămînd. De bună seamă că la prînz înfulecase în fugă și ieșise repede la mașini. Mătușa Elena se așeză lîngă dînsul, întinzîndu-i un șervet curat pe genunchi. Vola să-l întrebă cum i-i casa; ce camere are, dacă nevastă-sa are cîboare. Au dulapuri, garderoabe, paturile cum sint?

— S-a schimbat satul, de cînd am plecat eu, începu Ștefan, cu gura plină. Mă uită la unii și nu-mi vine a crede că pină mai ieri am păscut vinele împreună, iar astăzi sint condacători! Mai greșesc eu pe ici, pe colo, dar treaba merge.

Sala cea mică a școlii era plină peste măsură. Cei de lîngă ușă stăteau în picioare, înghețîți, pe cînd scaunele și băncile scriștau sub greutatea celor așezați. Pe scenă, la masa acoperită cu pinză roșie, stăteau Ivan Tonin, președintele statului popular, Liuben și Ștefan. Decorațiile străluciau pe reverul hainei. Flăcările gelbene ale lămpilor lui aruncau în sus limbi roșietice, ba abia mai plîpăiau. Deodată trecu o șoapță printre rînduri: „Faceți loc, faceți loc!” Miraiți, oamenii se întoarsă spre ușă. Pe

— De cine vorbești? — De Ivan, de Liubku, de Rusi! Chiar și ceilalți din sat s-au schimbat mult.

— Bine, de acord mătușa Elena. Nu înțelegea despre ce vorbește Ștefan, dar dacă el spune ceva, înseamnă că e adevărat. Apoi se întinătă din timp în timp, înfundat în podul palmei, pășea moș Dumitru.

Baba Elena, moș Dumitru Dimirov — se șoseala din toate părțile. Bătrînel trecu, pîntru rînduri mîndri, tăcut și se așeză în primă bancă.

— Și așa tovarășii, eu termin. Vorbe Liuben. Cîncizeci de case nu vor să sapa gropi pentru stîlpi și nici măcar s-a-juste cu bani la electrificarea. Nu din pricină că n-au bani. Nu vor. Noi n-o să-i rugăm prea mult. De mine îi amîndoi. Să în lămurii aș înțeles Tu, bai Penico, de ce te încăpățînezi, de ce trebuie să te amîndoi?

— Dă-mi mulțime se ridică un țărăn voinic, cu păr cărunt. Tăcu puțin, tulburat, frămîntîndu-și șapca; își ridică fruntea.

— Ca să dau bani, nu-i mare lucru. Dar pentru ce să-i dau, dacă știu că lumina n-o e văd niciodată. De unde-o să luăm electricitate? Roșia nu-i încă gata, puțin me lucrează acolo și eu știu. Poste cel puțin trei ani o să fie gata barajul, mi-a spus el. De unde, dară? e să luăm curent? Or să pîtrezească stîlpii în pămînt și-or să zvirnie șirmele degăbă. Să văd eu ochii mei, și-apoi da. Cînd o s-aduce curentul, venți! Vă dau și bani și pun și stîlpi!

Sala amuți. Bai Penico zăbovi puțin în picioare și nemişcînd ce să spună, se așeză.

— Dați-mi cuvîntul, strigă cineva din fundul sălii.

Se ridică moș Peni Polikata. — Tovarășii noștri și vecinul meu grătesc așa, pentru că e un om în conștient, în fiecare zi îi spun: „Rușinează-te, mi! omule, nu te desprîde de ceilalți. Puterea asta-i alt fel de putere, decât spune ceva, așa este!”

— În sală se înceară glasuri. Ivan Tonin bătu în masă și abia-l potolî.

— Așteptați, strigă în timpul zgomotului Polikata. Să holărîm — cred eu, că atunci cînd o să vie curentul, unor oameni ca vecinul meu, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

c-or să pîtrezească lemnele în pămînt degăbă. Pentru asta e adunarea.

— Vii și eu. — Nu-i treabă de muierii acolo.

— Pentru muierii ori nu, eu tot viu.

— Mai bine vești tu de casă, începu bătrînel, deși știa că ea tot se va duce. — Adunarea asta o să începă țîrziu și-o să țîră totă noaptea.

— Să țîră cit o vrea. Teniu o să fie acolo, nu-ai așa? Dacă nu putem să-l vedem acasă, să-l văd măcar acolo. Dar tu de ce nu te îmbraci ca lumea? Cum te duci cu pantalonii ăștia? Vrei să pui a grajd? Stai, să-ți dau căciula alta nouă; leapădo pe-asta!

Se sculă și se îndreptă spre cămară. Moș Dumitru își privi opincile încrețite, pantalonii roșii la genunchi, mînjii de noroi, pinii de fin și băle-gari de ce se îngîndura: „Bine zice baba. Ce îi am eu, și să mă duc în halul ăsta la adunare!”

Sala cea mică a școlii era plină peste măsură. Cei de lîngă ușă stăteau în picioare, înghețîți, pe cînd scaunele și băncile scriștau sub greutatea celor așezați. Pe scenă, la masa acoperită cu pinză roșie, stăteau Ivan Tonin, președintele statului popular, Liuben și Ștefan. Decorațiile străluciau pe reverul hainei. Flăcările gelbene ale lămpilor lui aruncau în sus limbi roșietice, ba abia mai plîpăiau. Deodată trecu o șoapță printre rînduri: „Faceți loc, faceți loc!” Miraiți, oamenii se întoarsă spre ușă. Pe

— De cine vorbești? — De Ivan, de Liubku, de Rusi! Chiar și ceilalți din sat s-au schimbat mult.

— Bine, de acord mătușa Elena. Nu înțelegea despre ce vorbește Ștefan, dar dacă el spune ceva, înseamnă că e adevărat. Apoi se întinătă din timp în timp, înfundat în podul palmei, pășea moș Dumitru.

Baba Elena, moș Dumitru Dimirov — se șoseala din toate părțile. Bătrînel trecu, pîntru rînduri mîndri, tăcut și se așeză în primă bancă.

— Și așa tovarășii, eu termin. Vorbe Liuben. Cîncizeci de case nu vor să sapa gropi pentru stîlpi și nici măcar s-a-juste cu bani la electrificarea. Nu din pricină că n-au bani. Nu vor. Noi n-o să-i rugăm prea mult. De mine îi amîndoi. Să în lămurii aș înțeles Tu, bai Penico, de ce te încăpățînezi, de ce trebuie să te amîndoi?

— Dă-mi mulțime se ridică un țărăn voinic, cu păr cărunt. Tăcu puțin, tulburat, frămîntîndu-și șapca; își ridică fruntea.

— Ca să dau bani, nu-i mare lucru. Dar pentru ce să-i dau, dacă știu că lumina n-o e văd niciodată. De unde-o să luăm electricitate? Roșia nu-i încă gata, puțin me lucrează acolo și eu știu. Poste cel puțin trei ani o să fie gata barajul, mi-a spus el. De unde, dară? e să luăm curent? Or să pîtrezească stîlpii în pămînt și-or să zvirnie șirmele degăbă. Să văd eu ochii mei, și-apoi da. Cînd o s-aduce curentul, venți! Vă dau și bani și pun și stîlpi!

Sala amuți. Bai Penico zăbovi puțin în picioare și nemişcînd ce să spună, se așeză.

— Dați-mi cuvîntul, strigă cineva din fundul sălii.

Se ridică moș Peni Polikata. — Tovarășii noștri și vecinul meu grătesc așa, pentru că e un om în conștient, în fiecare zi îi spun: „Rușinează-te, mi! omule, nu te desprîde de ceilalți. Puterea asta-i alt fel de putere, decât spune ceva, așa este!”

— În sală se înceară glasuri. Ivan Tonin bătu în masă și abia-l potolî.

— Așteptați, strigă în timpul zgomotului Polikata. Să holărîm — cred eu, că atunci cînd o să vie curentul, unor oameni ca vecinul meu, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să-și păzească mai bine casa, să nu le dăm drept să-și tragă lumina cel puțin un an, dacă se încăpățînează acuma. Lasă-i să se afume cu lămpile, lasă-i să-și scoată ochii!

— Tu adă curentul și după ala să vorbești, răspunde bai Penico. Polikata o s-aducă lumina, vrea să mă sperie! Chipurile lui erau odată numai paragina, puteai prinde vulpi prin ele. Și acum cită sint inconștient. Să

DESPRE LIRISMUL POEZIEI

Uzual, noțiunea de poezie nu este numai indisolubil legată de ceea ce versul, ci chiar confundată cu aceasta, reducându-se la aceasta. Sigur, ritmul și rima — în doșab, mi se pare, ritmul — nu sînt simple accesorii ale poeziei, ci fac parte, organic, din expresia poetică.

Dar tot atât de sigur, cred, este că o proză perfect versificată rămîne proză, în ciuda ritmului și a rimei, deși, prin acest, ar căpăta o melodicitate specifică poeziei.

Vreau să spun că specificul poeziei — chiar dacă în el se cuprind elemente armonioase, melodice, a cuvintelor și ale însușii proprii concentrării expresiei în haina versului — nu poate fi determinat de tehnica versului. Clasicile reguli ale artei poeziei, stabilite și dezvoltate de la Aristotel încoace, nu explică, singure, frumusețea poeziei, iar respectarea lor atentă, prin sine, nu poate asigura valoarea artistică. De acest lucru știu și-au de seamă încă de mult cei ce se preocupă de problemele poeziei, mai ales dacă, într-o măsură sau alta, erau poezii ei însuși. Chiar un înțelept constituțional al legilor poeziei, precum bătrînul Rabin, om al secolului lui Boileau și autor, printre altele, al unor „Reflexii asupra Poeticii lui Aristot și asupra lucrărilor poetilor vechi și moderni” (Paris 1672), după ce enumera cu dificultate regulile aristotelice, impunându-le, exclamă totuși: „Nu există precepte care să poată duce la explicarea a celor grații lăinice, a celor farmece imprecipabile și a tuturor acelor desfășurări ascunse ale poeziei care-ți merg la inimă”.

Cert este că nu elementele formale, legile construcției și ale versificării, pot explica „grațiile” poeziei, specificul ei, ci altele. Acest alteleva mi se pare a fi felul propriu al poeziei de a reflecta realitatea obiectivă.

Cele ce urmează nu pot avea pretenția de a elucidă problema specificului poeziei. Se poate doar să emit opinii. E vorba de necitate discutiile creatoare care se poate duce azi, pe baza unor cercetări științifice de care n-avem avut parte nici cîmîntele părinte Rabin, nici alți nenumărați urmași ai îndoielilor despre omniipotența regulilor poetice. Mi se pare că, la noi, estetica marxist-leninistă e încă prea mult învătățită de dinafară. În principii ei generale, și prea puțin pusă la temeră gândirii noastre curente, în discutarea variatelor probleme ale artei. Domnește încă mentalitatea celor su-mediocri dascăli de estetică, gata oricînd să-și facă gura purgă și să emită cu sentințioasă înfrățire orice din manuale, interzicîndu-lă altora oricînd să scrie, desăfășurîndu-lă de mînașă proprie, dat fiind că ei însuși n-avem capabilități de nici una. Când însă, cu totul alfel decît acești dascăli, că e preferabilă argumentarea unei ipoteze chiar puțin probabile, dar tînzînd să explice, pe baza concepției marxiste a artei, ceea ce orice iubitor de artă cută să-și explice. Și socotesc că dezbaterile îndraznăte care prin principiul a problemei specificului poeziei se raportează îndreptate la sarcinile literaturii noastre actuale, aprijind dezvoltarea ei pe drumul realismului socialist.

Voi căuta deci, fiind convins că nu anumite reguli tehnice, ci oglindirea veridică a realității condiționează valoarea artistică, să determin și să constă specificul oglinzirii poetice și ce însemnătate are acest specific din punct de vedere al sarcinilor actuale ale literaturii.

Cred că lirismul este condiția de

existență a poeziei ca poezie. Că lirismul îl determină, în primul rînd, caracterul specific, printre celelalte arte literare. Nu de mult, copiii mai învătăți la școală doar ca poezia lirică este aceea care exprimă stările sufletești ale poetului. Astăzi, elevul de clasa a VII-a știe însă că lirica este și ea o formă de reflectare a realității obiective. Nu o reflectare nemijlocită prin descrierea fenomenului vieții, ci una indirectă, fenomenele vieții raștrîngîndu-se în starea sufletească a poetului, care, la rîndul ei, și exprimă în poezie, transmîndu-lă imagină realității. Nu numai aspectul moral, ci chiar însuși tabloul social, economic și politic poartă în reconstituit după posibilitățile psihologice, valorificate artistic în cele mai eminente lirice poezii eminesciene, ca și în doinele populare, ca și în lirica lui Pușkin sau a lui Hugo, sau a lui Shelley și ca și în „Tristele” lui Ovidiu, sau în pasionalele versuri eroice ale poetesei Sapho... Eroul liric este un extraordinar personaj literar, care condensează în personalitatea sa psihică și etică trăsăturile tipice ale vieții într-o anumită epocă și într-un anumit loc. El este întotdeauna — atunci bine înțeleasă — există ca individualitate puternic definită — un erou profund reprezentativ din punct de vedere social și național. Catullus, zicem, este aristocratul roman contemporan cu Cezar și cu Cicero, erudit, rafinat în sentimente, introspectiv, în dragostea pentru Clodia, care nu fusese de fel o Laură a ultimului secol dinaintea erei noastre. Versul lui „Deși urăsc, iubesc” se înrudește peste veacuri cu multe versuri ale romanticilor, dar Eminescu, de pildă, este cu totul altceva, chiar în versuri care pot aminti o stare de spirit asemănătoare. Eminescu cu dragostea lui nefericită, ca și cu marile lui întrebări despre mersul omului și al societății, este poezie înțelegîndu-lă o întrebare în care nu l-și rezervă semnificația și bucurie, în conflict cu morala și legiurile sociale, victimă a acestora, reprezentativ pentru o epocă în care creatorii de felul lui au putut fi considerați de Ghera cu un termen deficit din punct de vedere științific, dar nu lipsit de semnificație, „artizii proletari culți”.

(Evident, apropierea e făcută mai sus între doi poezii depărtați cu a-proapoe două milenii unul de altul și fără filiație pe linia națională, numai pentru a servi demonstrația livă.)

Poetul este întotdeauna principialul erou liric al poeziei lui. Realitatea transpare prin atitudinea lui lirică. Fără fiorul adinc al sentimentului, nu există poezie. În intervenția sa la discurs, cultura despre poezie, desăfășurîndu-lă de mînașă proprie, dat fiind că ei însuși n-avem capabilități de nici una. Când însă, cu totul alfel decît acești dascăli, că e preferabilă argumentarea unei ipoteze chiar puțin probabile, dar tînzînd să explice, pe baza concepției marxiste a artei, ceea ce orice iubitor de artă cută să-și explice. Și socotesc că dezbaterile îndraznăte care prin principiul a problemei specificului poeziei se raportează îndreptate la sarcinile literaturii noastre actuale, aprijind dezvoltarea ei pe drumul realismului socialist.

Voi căuta deci, fiind convins că nu anumite reguli tehnice, ci oglindirea veridică a realității condiționează valoarea artistică, să determin și să constă specificul oglinzirii poetice și ce însemnătate are acest specific din punct de vedere al sarcinilor actuale ale literaturii.

fiut aut. De aceea și metrica poemului e dominată de cea a poeziei populare. Poemul nu există fără cel care-l cîntă, iar eroul liric trăiește de-a-lungul întregului poem, așa cum e anunțat în prolog: „îmima-i i-aude pașii” eroului epic. Obiectivul epic — Bălcescu și revoluția de la 1848 — ne apare de fapt transfigurat prin sentimentele de admirație și dragoste ale poetului, ale eroului liric. Realitatea istorică însă, în esența ei, nu e deformată, pentru că sentimentele poetului față de obiectivul său, sintele sale, sintele înseși tipice, reprezentative pentru atitudinea afectivă a poporului nostru față de Bălcescu, de așezînt, pentru că poetul însuși e un om luminat, sentimentele lui decurgînd din convingeri ideologice înaintate, dintr-o justă viziune a istoriei poporului.

Categoric, și Camil Petrescu e prezent în romanul lui despre Bălcescu, mai prezent decît sint de obicei romanticii în operele lor. Dar, cred, aici înțelegîm mai puțin o prezență de-a dreptul sentimentală și mai mult una rațională, de om de știință și de cugelator, veghînd cu luciditate ca fabulația să nu rupă la un moment dat contactul cu fișa de documentare și să intervină cu consideratii istorice, acolo unde analiza nu se mulțumește cu creația (în sensul pe care îl dă acestor termeni Ibrăileanu). Invenția la Jhebeanu este mai liberă, tocmai datorită atitudinii lirice față de realitatea evocată, care este de fapt proiectată în afectivitatea poetului și reimaginată. Episoadle, la Camil Petrescu, sînt adevăr istoric direct, reconstituite de epocă pe bază de studiu atent, minuțios chiar; la Jhebeanu, aceleași episoade capătă culoare legendară, nu mai păstrează documentul. Nu e aici o diferențiere valorică, ci una de gen: aceeași realitate, oglindită odată epic și odată liric. Poemul mi se pare nu un fel de roman, în versuri, ci o expresie a sentimentului, în care nu l-și rezervă semnificația și bucurie, în conflict cu morala și legiurile sociale, victimă a acestora, reprezentativ pentru o epocă în care creatorii de felul lui au putut fi considerați de Ghera cu un termen deficit din punct de vedere științific, dar nu lipsit de semnificație, „artizii proletari culți”.

(Evident, apropierea e făcută mai sus între doi poezii depărtați cu a-proapoe două milenii unul de altul și fără filiație pe linia națională, numai pentru a servi demonstrația livă.)

Poetul este întotdeauna principialul erou liric al poeziei lui. Realitatea transpare prin atitudinea lui lirică. Fără fiorul adinc al sentimentului, nu există poezie. În intervenția sa la discurs, cultura despre poezie, desăfășurîndu-lă de mînașă proprie, dat fiind că ei însuși n-avem capabilități de nici una. Când însă, cu totul alfel decît acești dascăli, că e preferabilă argumentarea unei ipoteze chiar puțin probabile, dar tînzînd să explice, pe baza concepției marxiste a artei, ceea ce orice iubitor de artă cută să-și explice. Și socotesc că dezbaterile îndraznăte care prin principiul a problemei specificului poeziei se raportează îndreptate la sarcinile literaturii noastre actuale, aprijind dezvoltarea ei pe drumul realismului socialist.

girea considerabilă a noțiunii, în sensul încorporării în ea a literaturii, zicem, a lui Gogol sau a lui Sadoveanu.

De altfel, tocmai pornind de la caracterul esențial liric al poeziei, ca imagine a realității obiective, vom putea ajunge la înțelegerea importantă pe care o are forma poetică. Poezia e infinit superioară prozei, sub raportul inovării. Proza artistică se servește obișnuit de tiparele vorbirii curente, ale observației științifice. Analiza stilului, în acest caz, se oprește asupra imaginilor și, mai rar, asupra perioadelor. Poezia însă își creează tiparele proprii, diversificîndu-le neîncetat, tocmai pentru a imprima expresiei mîscarea și varietatea sentimentului. Poetii lirici prin excelență au fost creatorii cadentelor noi în expresia artistică. Iambul a fost inventat de grecul Arhiloc, cu șase secunde înainte de eroul nostru pentru folosul poeziei lui satirice, iar versul alcătuiește numele inventatorului său Alceu, liric contemporan și conștient al lui Sadeanu. Romanticii, prin definiție lirici chiar în marile lor poeme istorico-filozofice despre destinul omenirii, au fost cei mai activi în crearea ritmurilor noi în poezie. La noi, Eminescu a creat pentru expresia lirică forme noi care au intrat în istoria literaturii noastre ca ritmuri eminesciene, fără moarte; la fel ritmul cosmic, și el unic, desigur, înțelegîndu-lă o întrebare în care nu l-și rezervă semnificația și bucurie, în conflict cu morala și legiurile sociale, victimă a acestora, reprezentativ pentru o epocă în care creatorii de felul lui au putut fi considerați de Ghera cu un termen deficit din punct de vedere științific, dar nu lipsit de semnificație, „artizii proletari culți”.

Cred că înțelegerea caracterului esențial liric al poeziei accentuează importanța partinîții poetului în zilele noastre, a prezenței lui în contemporaneitate, a angajării lui deschise și complete în lupta pentru construirea socialismului. Eroul liric al lui Benic nu poate fi decît Benic, combatant în rîndurile combatanților noștri conduși de partid. La fel, eroul liric al lui Jhebeanu, al Mariei Banus, al Veronicai Porumbacu și al oricîruia altul. Această prezență lirică intensă a poetului-combatant fixează, prin intermediul poeziei, al expresiei sentimentelor, năzuințelor și visurilor propriilor, imaginea epocii noastre, a omului acestei epoci, în poezia lirică propriu-zisă, ca și în marelui poem în poezia politico-cetățenească, ca și în cea de dragoste, în pastel ca și în satiră. Fără prezența lirică a poetului, versurile rămîn proză versificată. Ceea ce se înțîmplă încă în multe lucrări.

Dar, și asupra acestei chestiuni și asupra altora, legate de caracterul liric al poeziei, vom mai reveni.

Savin Bratu

In inima Rodnei

Înălțimi

Pirata

Fădurițe se cațără spre pisc
Și-acopăr fruntea muntelui înal.
Și muntele îmi pare obelisc
Ce spejișină de-o veșnicie hăul.

Eu urc spre vîrf neliniștit și mut.
Prin umbră urșii mi s-arată primii...
Eu urc spre munții care își ascuț
Săgețile de cremea-nălțimi.

Nelnicfrat priveșc de-aici de sus
Cu fulgerele-alături și de-o seamă
Cum pe cîmpii departe, a apus
Lumina multă-a grinelor de-aramă.

Ca să pătrund în zarea cea adîncă
Îmi dai înalul ochii-i, fermecașii,
Și ca pe-un prunc plîpînd și prea mic încă
Mă țîn pe umeri munții mei, Carpașii!

Bătrînul ortac

Trece înspre casă singur un ortac:
Stănă mișcătoare, umbră-naltă, mută.
Numai brazil tineri, undeva nu tac,
Numai roibii apei undeva strănută.

Dar de-odată bătrînul s-a întors din drum
Înapoi la mină l-a adus șoseaua.
Ochii îi clipiră ca-nepași de fum
Și lucî în soare părul lui ca neaua.

„Măi ortaci în mină am uitat ceva
Jos, în galeria veche și adîncă.
Am uitat acolo toată viața mea...
„Pensia la dracu! Tînar mă simt încă!”

Pirata cu scripliri de aur,
Minereu sălbatic, rupt
Dintr-un pîntec de balaur
Pitulat pe dedesubt.

Un ciorchine plin de strugur
Copt în timpul milenar,
Cu înmăldări de mugur
Și scripliri de chihlimbar.

Minereu cu sulful gemăn
Care dormi adinec sub brazi,
Bogăție fără seamăn
Ești întreagă-a noastră azi!

Prima încercare

Prietene, așa e oricare început...
Briughil și s-a fricat în piatră, — adîncea?
Ei, lasă, în mină n-ai coborît
Ca tu să fii învins, ci stîncea!

E prima-ncercare la intrarea în mină,
În lupta cu milenii înălț munte.
Lasă vina pietrei să sîngere, plînce:
Ciorchini de pirite mărunte,

Lasă prietene, mărunta tristețe e-n van;
Tineretea știe să înfrunte!
Miine, în fața celor optsprezece ani,
S-or clătina milenii-n munte!

Mina

Pletele munților nu se liniștesc nicîcînd.
Brazil se legănă tineri în verzi oceane.
Mii de pirae prin munți străbătînd
Leagă, dezleagă liane.

Doar în adînc, undeva în granit
Oamenii zgîndăre trupul căruntit
Și pleacă la drum în convoi nesfîrșit
Înima muntelui.

Rusalin Mureșanu

Istoria literaturii romîne pentru clasele a VIII-a și a IX-a

(Urmare din pag. 1-a)

Împotriva Junimii au luat poziție o serie de scriitori ca Bollicac și Hașdeu, deschizînd astfel calea luptei temeinic organizate pe care o vor da C. Dobrogeanu-Ghera și „Contemporanii”. Pentru prima oară într-un manual de literatură romînă se tratează pe larg lupta forțelor culturale progresiste împotriva Junimii; pentru prima oară e tratat realismul critic și se face loc larg „Contemporanilor”, școlii lui critice, poeziei și prozei promovate de el, de care în școala burgheză nici nu se pomenea. Ghera, Anton Bacalbașa, Ionescu Raicu-Rion, Ion Păun-Pincio, Traian Demetrescu, Nicolae Beldiceanu, Constantin Mille și-au aflat, în sfîrșit, locul cuvenit în cursul școlii. În școala burgheză nici nu se pomenea. Ghera, Anton Bacalbașa, Ionescu Raicu-Rion, Ion Păun-Pincio, Traian Demetrescu, Nicolae Beldiceanu, Constantin Mille și-au aflat, în sfîrșit, locul cuvenit în cursul școlii. În școala burgheză nici nu se pomenea. Ghera, Anton Bacalbașa, Ionescu Raicu-Rion, Ion Păun-Pincio, Traian Demetrescu, Nicolae Beldiceanu, Constantin Mille și-au aflat, în sfîrșit, locul cuvenit în cursul școlii.

Împotriva Junimii au luat poziție o serie de scriitori ca Bollicac și Hașdeu, deschizînd astfel calea luptei temeinic organizate pe care o vor da C. Dobrogeanu-Ghera și „Contemporanii”. Pentru prima oară într-un manual de literatură romînă se tratează pe larg lupta forțelor culturale progresiste împotriva Junimii; pentru prima oară e tratat realismul critic și se face loc larg „Contemporanilor”, școlii lui critice, poeziei și prozei promovate de el, de care în școala burgheză nici nu se pomenea. Ghera, Anton Bacalbașa, Ionescu Raicu-Rion, Ion Păun-Pincio, Traian Demetrescu, Nicolae Beldiceanu, Constantin Mille și-au aflat, în sfîrșit, locul cuvenit în cursul școlii. În școala burgheză nici nu se pomenea. Ghera, Anton Bacalbașa, Ionescu Raicu-Rion, Ion Păun-Pincio, Traian Demetrescu, Nicolae Beldiceanu, Constantin Mille și-au aflat, în sfîrșit, locul cuvenit în cursul școlii.

Împotriva Junimii au luat poziție o serie de scriitori ca Bollicac și Hașdeu, deschizînd astfel calea luptei temeinic organizate pe care o vor da C. Dobrogeanu-Ghera și „Contemporanii”. Pentru prima oară într-un manual de literatură romînă se tratează pe larg lupta forțelor culturale progresiste împotriva Junimii; pentru prima oară e tratat realismul critic și se face loc larg „Contemporanilor”, școlii lui critice, poeziei și prozei promovate de el, de care în școala burgheză nici nu se pomenea. Ghera, Anton Bacalbașa, Ionescu Raicu-Rion, Ion Păun-Pincio, Traian Demetrescu, Nicolae Beldiceanu, Constantin Mille și-au aflat, în sfîrșit, locul cuvenit în cursul școlii. În școala burgheză nici nu se pomenea. Ghera, Anton Bacalbașa, Ionescu Raicu-Rion, Ion Păun-Pincio, Traian Demetrescu, Nicolae Beldiceanu, Constantin Mille și-au aflat, în sfîrșit, locul cuvenit în cursul școlii.

KIUSTENGĂ

E marea aici, la picioare... Se zburcînd, tremurî, rîde și plînge cu hohot, minîndu-și fîra hîndînd asprele valuri spre plaja însoțită... E mara aici, la picioare... Și plînge, și gîme, și rîde cu hohot. Pe plaja însoțită, apă și soare, dunele albe se mînuie de colo-colo, mînuie de briza călduță. Cîi vesei cu ochii în larguri tot valuri, tot valuri cu creste de spumă.

Trimis leniteri vîntului și aprigi, Vulturii le-au spus ochii! A to-mît pașă un stol de arabi, cu căci, negri, ca fundul iadului. Le-a dat arcane lungi, săgeți spîntec și arcuiri încordate strășnice. Și le-a mai dat poruncă să nu se întorcă fără pradă minunată. Au plecat ca vijorul arabii. A rămas pașă cu aștelelor! Cu mare greiu și cu vicieșuz, oștile semilune: l-au prins pe domnul moldovan și i-au bătut oastea vitează. Mintai pe domn pentru cîteia lui, pașă l-a bîgat de patru cămîle. Și cămîlelor le-au dat bîșca pe spinare cămîlării. Și l-au rîm cămîlele pe domnul moldovan în pîrîz buclîi. Iar pe soaia și pe fiica domnului pașă le-a luat cu ei și le-a lăsat pe malul mării. Îngîd un orșel, socotînd că după ce durerea femeii se va oștii, să-l ia de soț pe el, pe pașă. Dar soaia domnului era creștînă și i-ur pe turci.

În căsuța de pe mal, doamna trăia cu fiica ei Constanțina, căruia turcii din orășel îi spuneau Ghiuzel Kiustengă — frumoasa Kiustengă. Și joia își iubea mama cum iubea soarele, lumina, cerul, și marea. O mingia mereu, o făcea să rîdă, să se joace cu ea, să alerge cu ea. Și Ghiuzel Kiustengă o numea Mamaia. Vorbea mereu de domnul lor, ca și cum ar fi cărat; se domol moldovan în pîrîz buclîi. Iar pe soaia și pe fiica domnului pașă le-a luat cu ei și le-a lăsat pe malul mării. Îngîd un orșel, socotînd că după ce durerea femeii se va oștii, să-l ia de soț pe el, pe pașă. Dar soaia domnului era creștînă și i-ur pe turci.

Într-o noapte de iunie și zări fără capăt. Bolta cerească un arc uriaș, abstrus-cicoare. Se zburcîtoa fără de griji un pescăruș în văzduhuri, evoluează elegant, cu zăbateri vioaie de arpi. Și deodată, ca o ghiulea se aruncă în valuri. Poate în locul unde a căzut, un guivide, atras de soarele cald, a scos bobul mirat... Cine să știe că din cerul înalt și abstrus plîndește moartea vitează? Și după o clipă, pescărușul cîmă se ridică și zboră spre cubul din stîncile roș-aurii.

Kadri Sultanima zîmbește ciudat. Privește departe pe ape. Unde-lie l-a uitat. În ochii lui mici și pieziși ordo o fiară mică; de rîs sau de hînditate? Cine știe?... Cînd zîmbește, la colțul ochilor pieziși se adună crejurile bătrînelii. De-o-ia! Timi place mie Kadri: are lață de ont bun.

— Că-ți spun o poveste?
— Să-mi spui...
E marea, aici la picioare... și plînge, și gîme, și rîde cu hohot.

POVESTIRI DOBROGENE

Trimis leniteri vîntului și aprigi, Vulturii le-au spus ochii! A to-mît pașă un stol de arabi, cu căci, negri, ca fundul iadului. Le-a dat arcane lungi, săgeți spîntec și arcuiri încordate strășnice. Și le-a mai dat poruncă să nu se întorcă fără pradă minunată. Au plecat ca vijorul arabii. A rămas pașă cu aștelelor! Cu mare greiu și cu vicieșuz, oștile semilune: l-au prins pe domnul moldovan și i-au bătut oastea vitează. Mintai pe domn pentru cîteia lui, pașă l-a bîgat de patru cămîle. Și cămîlelor le-au dat bîșca pe spinare cămîlării. Și l-au rîm cămîlele pe domnul moldovan în pîrîz buclîi. Iar pe soaia și pe fiica domnului pașă le-a luat cu ei și le-a lăsat pe malul mării. Îngîd un orșel, socotînd că după ce durerea femeii se va oștii, să-l ia de soț pe el, pe pașă. Dar soaia domnului era creștînă și i-ur pe turci.

(După un cîntec turcesc)

„FĂRĂ TITLU”

M urise un cal în sat. L-a scăpat omul în lucrarea mai mult decît trebuia și apoi animalul a bîntăit apă de la cîmăca sau și stîngă apoiul stomacului. Pînă să prînda omul de umfla meru. Au gonit calul de la un cap la altul al satului, l-au bîntăit cu biciul, cu arcanul și cu căpișoara. Ba, moș Stan Chiragiul își dăduse cu părerea să fotosoasă într-o asemenea treabă și ciomagul oierului Marcu Poenaru, vesit ciomag peste șapte sate în Dobrogea. Toată droaba și olzoleza asta, se făcea numai spre binele colului; dacă-l apuca pîntecăria, după o asemenea bătaie, animalul pîntecăria îi pus a doua zi la plug. Numai că parșivul s-a ardat țire îndărătnic! De atîta cărbî și minie căia strînsese pe oamenii care-l ciomagău s-a oprit deodată, a hoibat ochii, și... Ei, da, a pocnit ca un tun!

— A crăpat! — zise moș Stan Chiragiul.
— Ce să-i faci, ceasul rău! — oștă și stîpînul, ștergîndu-și cu dosul minii nădușeaua frunții.
— Ba lăcomia, Tondere, băiete. Lucerna nu era a ta, și-ai urat să-ți îngrăși calul într-o zi. Poți să lîturi a pagubă!

În timpul acesta cobora de pe dealul gemiei Ali Burtosul, măcelarul. Ali e rotund cu un pe-pene și negru ca un drac. Numai ochii și dinții îi lucesc. Auzise bubuitul și venise gata pregătii cu arcane și chingi ca să trască dobitoacul prăpădit în ograda lui. Toader primi 60 de lei pe piele și plecă spre casă unde-l aștepta jumăta nevastă.

Ali Burtosul, ajutat de feciori, își calul pînă la el în bătăie. Aici are el o măgărină și cum nu se mai află prin alte părți, Măgărină asta e făcută din patru stîlpi bîtuți în pămînt, iar deasupra două grinzi zdravene de salcîm de care atîrnă niște roșii și crîlige, toate agățate de un lanț gros. E mult pînă bagă calul sub lanț. De aici încolo, Ali învîrte o manivelă în timp ce-și pumează lîniștii luteaua. Întîi se ridică pîntecăria calului, legale cu curele de lanț. Apoi, tot hoitul începe să salte cite puștîn de la pămînt. La un cot îndălțat Ali se oprește din învîrțiri. Își ascute cuțitele la lociță, tot înjurînd cîinii satului care-i așezază ulecele. Din cînd în cînd se mai oprește din ascuții,

pune mina pe cite un bobolan și-l azvîrte în hăita cîinească. Mai chelăduie cite unul, doi, dar ceilalți sînt tare îndrîjiți. Simt mirosul singelui și mirie.

Apoi Ali începe să junoate animalul. Îi ia de la glezne încet, încet, și în timp ce lucrează, se gîndește că și astăzi Riza Omer va trece spre colectivă la lucrul și se va opri în poartă să-i dea bună ziua. Apoi vor schimba o vîrbă-două, despre vreme, despre bostanul sau despre ce a mai spus: hoga la geomie simbă trecută. Ca din inimă Riza Omer va pipăi pielea calului să vadă dacă-i bună de opinci sau nu. Că și aici treaba asta își are scotocul ei. Poate că tot cal bătrîn, și pitea nici de bici nu-l bîntăie, mai știe? — de ce să se nădădușă omul? Pielea asta însă e strășnică pentru opinci. Riza îi va da 30 de lei pentru două perechi. Și iată cum jumătate din cit a dat Ali pentru cal se va întoarce tot în buzunarul lui. Burtosul se gîndește la toate astea și chihotește șiret în sinea lui: „proștii sînt oamenii, tare proștii!”

De la poartă se aude un glas cunoscut:
— Bună ziua, Ali!
— O, bună ziua Riza, ce faci?
— Mă duc la panăir, la iarmaroc. S-au dau avansurile.

Ali își încrucișează ochii, uimit la culme.
— Tu la panăir, Riza? Nu vrei să vezi de pereche de opinci? Calul lui Toader era de trei ani!

Riza se uită la opincile lui și cu am nu le-ai văzut de mult, parcă n-ai fost ale lui. O zi, două, m-a mergeu, dar apoi pulea să le dea să le roadă cîinele.

Se întoarce pe călie și plecă fără să mai spună o vîrbă. Ali prii în urma lui cu gura căscată și scăpă cuțitul jos. Parcă l-a căzut o cărămidă în cap.

Riza urca dealul în spre Medgidia.

I-am văzut a doua zi pe Riza, coborînd spre gospodăria colectivă. De unde-l priveam e arăta ca un copii, așa departe era. Ca întotdeauna s-a oprit la poartă lui Ali ca să-i dea bună ziua.

— A crăpat! — zise moș Stan Chiragiul.
— Ce să-i faci, ceasul rău! — oștă și stîpînul, ștergîndu-și cu dosul minii nădușeaua frunții.
— Ba lăcomia, Tondere, băiete. Lucerna nu era a ta, și-ai urat să-ți îngrăși calul într-o zi. Poți să lîturi a pagubă!

În timpul acesta cobora de pe dealul gemiei Ali Burtosul, măcelarul. Ali e rotund cu un pe-pene și negru ca un drac. Numai ochii și dinții îi lucesc. Auzise bubuitul și venise gata pregătii cu arcane și chingi ca să trască dobitoacul prăpădit în ograda lui. Toader primi 60 de lei pe piele și plecă spre casă unde-l aștepta jumăta nevastă.

Ali Burtosul, ajutat de feciori, își calul pînă la el în bătăie. Aici are el o măgărină și cum nu se mai află prin alte părți, Măgărină asta e făcută din patru stîlpi bîtuți în pămînt, iar deasupra două grinzi zdravene de salcîm de care atîrnă niște roșii și crîlige, toate agățate de un lanț gros. E mult pînă bagă calul sub lanț. De aici încolo, Ali învîrte o manivelă în timp ce-și pumează lîniștii luteaua. Întîi se ridică pîntecăria calului, legale cu curele de lanț. Apoi, tot hoitul începe să salte cite puștîn de la pămînt. La un cot îndălțat Ali se oprește din învîrțiri. Își ascute cuțitele la lociță, tot înjurînd cîinii satului care-i așezază ulecele. Din cînd în cînd se mai oprește din ascuții,

pune mina pe cite un bobolan și-l azvîrte în hăita cîinească. Mai chelăduie cite unul, doi, dar ceilalți sînt tare îndrîjiți. Simt mirosul singelui și mirie.

Apoi Ali începe să junoate animalul. Îi ia de la glezne încet, încet, și în timp ce lucrează, se gîndește că și astăzi Riza Omer va trece spre colectivă la lucrul și se va opri în poartă să-i dea bună ziua. Apoi vor schimba o vîrbă-două, despre vreme, despre bostanul sau despre ce a mai spus: hoga la geomie simbă trecută. Ca din inimă Riza Omer va pipăi pielea calului să vadă dacă-i bună de opinci sau nu. Că și aici treaba asta își are scotocul ei. Poate că tot cal bătrîn, și pitea nici de bici nu-l bîntăie, mai știe? — de ce să se nădădușă omul? Pielea asta însă e strășnică pentru opinci. Riza îi va da 30 de lei pentru două perechi. Și iată cum jumătate din cit a dat Ali pentru cal se va întoarce tot în buzunarul lui. Burtosul se gîndește la toate astea și chihotește șiret în sinea lui: „proștii sînt oamenii, tare proștii!”

De la poartă se aude un glas cunoscut:
— Bună ziua, Ali!
— O, bună ziua Riza, ce faci?
— Mă duc la panăir, la iarmaroc. S-au dau avansurile.

Ali își încrucișează ochii, uimit la culme.
— Tu la panăir, Riza? Nu vrei să vezi de pereche de opinci? Calul lui Toader era de trei ani!

Riza se uită la opincile lui și cu am nu le-ai văzut de mult, parcă n-ai fost ale lui. O zi, două, m-a mergeu, dar apoi pulea să le dea să le roadă cîinele.

Se întoarce pe călie și plecă fără să mai spună o vîrbă. Ali prii în urma lui cu gura căscată și scăpă cuțitul jos. Parcă l-a căzut o cărămidă în cap.

Riza urca dealul în spre Medgidia.

I-am văzut a doua zi pe Riza, coborînd spre gospodăria colectivă. De unde-l priveam e arăta ca un copii, așa departe era. Ca întotdeauna s-a oprit la poartă lui Ali ca să-i dea bună ziua.

— A crăpat! — zise moș Stan Ch

Comentarii

Sfârșit de vară

Ne-am obișnuit să măsurăm vârsta în ani și istoria în secole. Uneori hazardul adună materii pe cîteva metri pătrați. În micul muzeu arheologic din Vasile Roaită, erac cărărele de pe basorelieful trac e plasat mai de departe de capitelul creștin, decât de firma bănoologului local de pe palmă!

Afășe înșși cu o savoare desebită, prin amestecul de plămuri... În anul 196, după lupte grele, Romanii cuceresc Dacia. „Rog nu atingeti obiectele expuse”. Dr. Horia Slobzoianu.

Lacrimările, păstrătoare discrete ale otror dureri, au o grație ciudată. Amfotele amintesc soldații Junonei. Inscripții, talie, nele helenismului ajuns pe jum. al muzeu, înscris ca un suavi arzeian al zlelor noastre, dintr-o ființă străveche. N-am dect să fu fidelul transcriitor al filei de 22 august, din care am copiat cîteva nume (nu pe scrie, și nici pe sferă față de totalul vizitatorilor!).

Simon Tomașcu-profesor-Lesiu-Nădud. Fridolin Beronek-miner-Lupeni, Maria Beronek, Ilie Stefan, petrolișt-Ploiești, Ionescu Doina-elev-cl. III-a București, Saraiman Aurel-studenț-lași, E. Dasclu-inspector CFR, Mircea Ursu-topograf, delegația tovărășilor cehoslovaci alaija la Eforie etc., etc.

Maș fi lăsat bucurasă în voia timpului și a reflecțiilor despre satul în istoria al tuturor celor ce pot studia preistoria în timpul concediului, dacă nu mă-oi fi atras atenția, pe vultu unor capitelii expuse, cîteva viziunile dintr-o speșă mai rezistentă la vreme, decât aceea a sculptorilor ori autorilor de inscripții funerare: muștele.

Da: o parte din bucuria rator ale cu soare, a liniștii sau neliniștii mării, a puzderilor de stelu mai mari în Dobrogea ca nișdri, fi-o strică ficele negre ale murdăriei, care ar putea, din păcate, să figureze pe emblema țigului... Ele nu odăz inspecții sanitare venind și inspecții sanitare plecnă, și totuși conținut să domine masa, casa, peisajul, într-o slavă stătoare”. Pînă și în încăperea „sacra” în care n-au că mijloc de subzistență decât urmele lacrimilor, pînă și acolo sint muște!

Si primul meu drum din anti-chitate în prezent, mă dăc într-una din aproape anonimele fortărețe ale citorului: etapa de marșie din marginea țigului. Și cîntind în genunchi în fața tinerei etnologe Nușă Marotinescu, o implor: Da-mneata care baștă sute de kilome. tri și străpștii înlta oară în istoria acestui jnnt, fntări și trigurile, a lungă, pentru dumnezeu, și roial mai infernal decât înșeși plăgile Egiptului!

Veronica Porumbacu

Limba publicațiilor și „Dicționarul limbii române”

În „Gazeta Literară” nr. 22 (64) din 2 iunie 1955, a apărut un fragment intitulat „În trg la Iași” din „Povestea poveștilor” de Marcel Breslașu. Ceea ce impresionează în mod plăcut pe cititor este și limba clară, bogată, precisă, expresivă a poemului. Urmind exemplul clasicii, poetul folosește cuvintul viu, popular, chiar atungi cînd cuvintul ar putea părea unora ca avînd o valoare negativă. El contribuie, în felul acesta, la integrarea de noi cuvinte în limba literară și prin aceasta — implicit — la îmbogățirea limbii.

Nu despre această problemă vom vorbi însă aici, așa cum se arată în titlu, despre faptul că unele cuvinte folosite de poet în acest poem — cu o valoare circulatorie mare — nu sint menționate și explicate de dicționar, deși ele fac parte din limba română literară contemporană.

În versurile: „Dă-i cu palma una / dă-i de-a valma una... / pe tovalul... celorlalte buci”, înțlnim locuționea adv. de-a valma nomenționată de dicționar la cuvintul avalma, și el inexistent în dicționar. În același poem, în versurile: „A găsit un „cap de bou” în înțlnim expresia „cap de bou” (cu înțelesul de timbru vechi românesc foarte căutat și prețuit de filatelisiți din cauza rarității lui) nomenționată de dicționar nici la cuvintul bou și nici la cuvintul cap.

În ceea ce privește cuvintul boară („Totul pentru el e marță / Și-și vind jara ca pe-o boară”), dicționarul îl înregistrează doar sub forma de boare, pl., deși forma de singular e la fel de răspîndită, fiind foarte expresivă, așa cum se poate constata din versurile de mai sus. Și cuvintul budala este menționat sub forma de sing., deși taxtele literare și vorbirea atestă adesea existența pluralului budale. (Ex: „Ti-am spus că una din datorile criticului modern este a scăpa tocmai de critica acestor budale...” — D. Zamfirescu). De notat aici și înțelesul de înerezut prezumțios, nomenționat de dicționar.

Intr-un alt număr al „Gazetei Literare” (nr. 25/67 din 23 iunie a.c.) este publicată poezia „Printre pescari” de Petre Solomon. Citorul a acestei poezii — neinițiat în termeni pescărești — ar dorii să alle înțelesuri unor cuvinte ca: mahună, ghionder, bahor, babăci, s.a., cuvinte folosite și de N. Dunăreanu în articolul „Intr-o noapte pe ghiolu Paradinei”, apărut în „Gazeta Literară” nr. 26 (68) din 30 iunie. Pentru ultimele două cuvinte, citorul se va adresa „Dicționarului limbii romine literare contemporane” (vol. I). Curiozitatea lui va rămîne însă nesatisfăcută, deoarece cuvintul bahor (din versurile: „Moș Cuprian”, „Il va da la mlr / Fără crutare cu bahor”) — Petre Solomon nu este înregistrat de către dicționar, iar cuvintul babăci nu este menționat măcar ca variantă a lui babăci, deși formă de babăci e mai des înțlnită atît în vorbire cît și în scris. Sub forma babăci, îl folosește atît Petre Solomon cît și N. Dunăreanu în articolele citate (ex. „Trag la babăci — la visle mari / Săltindu-și bărbie păgîne” — Petre Solomon; sau: „Eu și cu Cazaban ne rînduim pe sacii cu cartofi, Trofim în mijloc, la ba-

baici, iar Mișă în coada bărcii ca să fie cirma” — N. Dunăreanu).

Citorul primului volum de „Opere” de Barbu Delavrancea, apărut la ESPLA (ed. îngrijită, cu prefață și bibliografie de Aurel Martin), care va încerca să găsească înțelesul cuvintului criticaștru (critic încrezut, prezumțios) folosit în citatul reprodus de A. Martin în prefață („E cel mai lubit și admirat dintre scriitorii noștri cu toate „amarnicele concluzii” ale citoră criticaștră...” — A. Vlațiu despre B. Delavrancea) va constata că acest cuvint nu este înregistrat și explicat de către dicționar.

Ceva mai mult, citorul primului volum de „Opere” de M. Sadoveanu — volum citat la bibliografia dicționarului — va rămîne foarte surprins cînd va constata că un cuvint cum este cumplire, folosit de Sadoveanu (ex.: „o vesnicie să fi stat, — n-aș fi uitat cumplirele care s-a prăbușit asupra sufletului meu”, op. cit. pg. 35) pentru deosebirea lui expresivitate, nu este măcar menționat de către dicționar.

Lipseșc de asemenea și alte cuvinte pe care citorul le înțlniește în publicațiile contemporane. Astfel, cuvintele: antimisă (cu înțelesul de pînă de în așezată pe masa din altar, cuvint pe care citorul îl găsește în prefața primului volum de „Opere” de Leon Tolstoi, pg. 39), cîlăni, ca variantă a lui cîlăni (înțlnit la Argeșii sub această formă), convorbiriș (cuvint format la fel ca și semăntorîș — de la numele revistei „Semăntorîș”) care denumeste pe cel care face parte din redacția unei reviste, etc.) nu sint înregistrate și explicate de către dicționar. Iipsindul astfel pe citor de posibilitatea de a lua cunoștință de înțelesul unor cuvinte pe care le înțlniește în publicațiile contemporane.

Vrem să menționăm aici și lipsa unor cuvinte folosite în redacții și tipografii. Așa cuvintul ciceru, cu înțelesul de mărime de literă — corp 12, după sistemul Fourrier sau corp 11, după sistemul Didot — numit astfel după prima carte (opera lui Cicero) imprimată cu astfel de litere.

Toate aceste lipsuri — care îngreunează lectura și înțelegerea unor cuvinte din publicațiile contemporane — se datorează — credem — și faptului că nu s-a ținut seama, într-o măsură mare, de limba vorbită, înregistrată în operele unor scriitori care au încercat și o pozitivare a cuvintelor cu valori negative, așa cum în limba noastră a procedat Caragiale (vezi și articolul „Despre unele probleme ale limbii literare” de Al. Rosetti, în „Gazeta literară” nr. 28 (70) din 14 iulie a.c.), Eminescu, Argeșii, Marcel Breslașu s.a. (ultimii doi nici măcar consultați sau citați de bibliografia dicționarului).

Considerăm că lipsurile semnalate de către participanții la discuția inițiată de „Contemporanul” în „Gazeta literară” vor fi neapărat lichidate la o viitoare ediție.

Simlon Bărbulescu

Noutăți din viața literară a R. D. Germane

Răsfoind presa literară centrală din R.D. Germană, în special marile reviste literare — „Neue Deutsche Literatur” și „Sinn und Form”, putem urmări oglindirea unei vii și intense activități beletristice și de critică literară.

Printre lucrările de proză care au apărut în revistele mai sus citate, menționăm — înainte de toate — o interesantă năvelă a lui Alfred Döblin, scriitor din Germania occidentală, mult discutat în perioada dintre cele două războaie. Năvela intitulată „O mamă și în Montmartre” evocă perioada greilor încercări prin care a trecut poporul francez în anii războiului, sub ocupația hileristilor.

Wolfgang Koeppen, tot din Germania occidentală, publică un fragment din romanul „Moartea la Roma”, în care surprinde destine și frămîntări specifice din orașul italian după război. Interesante amintiri din tinerețea de luptă a poetului Erich Weinert, mort acum cîteva ani, sint evocate în schița sa „In elementul meu”.

Tot în paginile revistei „Neue Deutsche Literatur” găsim și valoroase poezii semnate de P. Jockstra, H. Berger, R. Schwachhüter, A. Ghiesbroch și H. Huppert.

Literatura dramatică este reprezentată printr-un fragment din piesa lui Berthold Brecht: „Viața lui Galilei” și anume, acel moment de răscruce din viața savantului, cînd acesta înfruntă reacțiunea clericală îndreptată cu înverșunare împotriva cercetărilor sale cosmogonice revoluționare.

Revista mai prezintă dăru de seamă asupra Congresului Pen-Clubului ținut în vara acestui an la Viena, precum și unele cuvintări ale participanților. Congresul a dezbătut ca problemă centrală tema: „Teatrul ca expresie a timpului nostru”. Au asistat și scriitorii din R.D. Germană Arnold Zweig, Bodo Uhse, F. C. Weisskopf, Eduard Claudius, Herbert Ihering și Hans Mayer.

Lumea scriitoricească din R.D. Germană se pregătește pentru cel de-al patrulea congres al scriitorilor germani. În legătură cu aceasta, semnificative discuții literare au ținut în revistă și unele cuvintări ale participanților. Congresul a dezbătut ca problemă centrală tema: „Teatrul ca expresie a timpului nostru”. Au asistat și scriitorii din R.D. Germană Arnold Zweig, Bodo Uhse, F. C. Weisskopf, Eduard Claudius, Herbert Ihering și Hans Mayer.

L. Ruga

Cervantes — în lumina unei interesante analize critice

Arta unui interpret literar — se spune adesea — este un exercițiu dificil. La drept vorbind, afirmația, considerată sub raportul noutății, pare un desăvîrșit loc comun; totuși, este oare ușor lucru pentru comentator să facă înțeles și prețuit în toate taturile o operă intrată în conștiința literară a epocilor dar nu întodeauna tălmăcită conform mesajului ei? Dacă exegeza operă unui mare scriitor s-ar limita la o rezumare onestă a ideilor încifrate în acțiunea scrierii, eventual cu ușoare înfiorări marginale ca într-o compoziție școlară cu funigii și balauri, actual interpretării literare n-ar mai fi o întreprindere anevoioasă, reclamînd talent și calificare în depistarea și aprecierea valorilor estetice.

Cu aceste înțelesuri ne-am apropiat de studiul cuprînzător pe care academiile de romaniștii lui semnează în „Viața românească” nr. 7, consacrandu-l lui Cervantes. Anul acesta, la chemarea Consiliului Mondial al Păcii, popoarele lumii sărbătoreșcă cea de a 350-a aniversare de la apariția nehurătoare cărți a marelui scriitor spaniol, „Don Quijote”. Studiul amintit este un răspuns la această chemare, îmbrășînd întreaga creație a lui Cervantes, scriitor despre care dobindim, ca om al vremii sale, un portret nuanțat și lumuritor. Cu seriozitatea și informația întinsă cîi sint proprii, autorul își deschide studiul printr-o schiță privind istoria situația Europei mijlocului secolului al XVI-lea și, pe acest fond, a Spaniei imperiale. Cercetarea, stabilind odată izvoarele operei lui Cervantes, își dezvoltă treptat liniile direcționale.

E vremea cînd soarele nu apune nicodată pe întinsul imperiului lui Filip al II-lea. „Invincibilă Armada” pornită spre depășirea Albiionului se spulberase în furtună. În planul vieții spirituale misticismul pînăea această lume a Renașterii care, într-o seară dar atît de fecundă perioadă după care de Lope de Vega și Calderon, în plastică pe Murillo, Zurbaran și Velasquez, în literatură pe Cervantes, constituie cea mai reprezentativă a acestei epoci contradictorii.

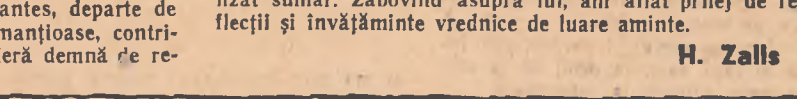
Viața agitată și nerfetică a lui Cervantes, departe de a servi drept pretext unor divagații romantice, contribuie la lumina opera sale de o manieră demnă de re-

ținut prin felul în care e întreprinsă. Cercetătorul a ur-mărit în dezvoltarea sensului operei analizate pe propriul ei creator, o individualitate dintre cele mai apte să trezească admirația noastră prin puterea cu care și-a reprezentat contemporanii în scăderile și idealurile lor.

De bună seamă că pe noi ne interesează în cel mai înalt grad drama lui Don Quijote, dar cîns ar putea spune că nu și într-un mod cel puțin egal simbolul filozofic ce se degăță din toate acțiunile sale. Luminind conținutul cărții lui Cervantes, autorul, cu o acuitate analitică proprie, sintetizează înțelesurile ei majore. Don Quijote este văzut nu numai din perspectiva acțiunilor sale — nebunșii și vrednice de haz, ci și din interiorul său, ca o mare personalitate morală, o alcătuire umană generoasă și nobilă. „Sentimentele și ideile lui Don Quijote sint deci acelea ale unei personalități ideale în toate felurile, numai că aceste sentimente și idei nu sint produse de percepția exactă a realității, ci de o falsă interpretare a acesteia pe care o poartă în fața unei mari cuceriri literare a lumii moderne, din care se degăță îndemnul la justiție și libertate, iubire și generalitate, așa cum apare ele în esența caracterului don quijotesco.

Studiul semnat de acad. Tudor Vianu este dintre cele mai instructive nu numai pentru citorul, în general, dar în special pentru tinerii cercetători. Luminarea profilului unui mare creator de tipuri literare, este înaltă semnificație umană pe fundalul epocii agitate, este realizată cu mijloace superioare: profunzimea și nătura laborioasă a investigației, informația întinsă, receptivitatea istorică și critică, eleganța expresiei stilistice. Acestea sint calități pe care tinerii istorici literari le găseșc reunite în formula articolului pe care l-am analizat sumar. Zăbovind asupra lui, am aflat prilej de reflecții și învățăminte vrednice de luare aminte.

H. Zalis

FERNAND LEGER

Marele pictor francez Fernand Leger a încetat din viață. În declarația prin care Comitetul Central al Partidului Comunist Francez saluta memoria celui dispărut se spune:

Fernand Leger și-a pus întreaga sa artă în slujba muncitorilor, în slujba păcii. Tovărășii noștri Fernand Leger a fost un mare călăuzitor, un mare artist; credincios patriotismului său ireproșabil din anii rezistenței și mare prieten al Uniunii Sovietice, el nu și-a crușat forțele cînd era vorba de prietenia popoarelor. El a adus în toate împrejurările sprîjînul renumelui său și acțiunii sale tuturor cauzelor nobile și juste pentru care lupta clasa muncitoare.

Poporul francez va păstra vie amintirea prietenului care a muncit și a luptat alături de el.

Scrisoare deschisă către redacția „Gazetei literare”

Stimați tovarăși,

Întîmpinarea pe care tov. Dan Grigorescu o face în „Gazeta literară” nr. 35, 11/12/1955, articolului meu despre eroul romantic revoluționar, apărut în „Viața românească”, este expresia unei tendinșe pozitive, ce se face tot mai vizibilă în presa noastră literară: tendinșă de a discuta producțiile critice apărute în publicații, de a releva confuziile și inadverșentele ce se pot strecura în ele. Fenomenul, ca atare, e sănătos, înfruntarea opiniilor fiind o condiție primordială a dezvoltării în orice domeniu.

Este de dorit, firește, ca discuțiile de acest fel să se poarte în legătură cu problematica unui material sau altul, cu conținutul său de idei și sint înțlnitruța deceptivă a tov. Grigorescu — căruia, nu încapе îndoieli, îi sint accesibile discuțiile la nivel teoretic — găsește nimerit să semnalizeze doar unele inexactități (reale sau presupuse) privind exemplele conștinute în articolul impriemat. Evident, nu trebuie trecute cu vederea nici chestiunile de acest soi, dar — vorba poetului — „De ce să alergăm după exemple?” cînd probleme esențiale,

de concepție, își cer cu insistență rezolvarea. Într-o măsură ca nu cumva tovarășul Grigorescu, excesiv de zelos în verificarea unor date de istorie literară, să-și scăpat greșeli intr-adevăr serioase, privind însuși modul de a înțelega problema romantică, abordată în articolul din „Viața românească”. Mă întreb, nu fără înfiorare, dacă nu cumva, critica a ignorat, precum personajul din fabula lui Krilov, tocmai elefantul din fața lui, jurat de contemplarea viețuitorilor minuscule, a unor date secundare, în cazul de față.

Dar chiar lîmțindu-ne strict la chestiunea exemplorilor, nu sint pe deplin convins că sentințele preopinentele sint jără apel. Eu sint de părere că poemul lui Byron „Cain” exprimă tendinșă „de negare orgolioasă, sfidătoare, a ordinii existente” pe timpul petriului. Tov. Grigorescu susține categoric că poemul „reprezintă una din treptele pe care poetul coboară, în mod inevitabil, spre reacționarism”. Afirmația e discutabilă. Chiar dacă un cînt al poemului reflectă influența ideologică a claselor reacționare asupra creației lui Byron (concepția predestinării), „Cain”, prin orientarea sa generală, exprimă un inconformism profund, o revoltă împotriva divinității, o hotărîre neacceptare a arbitrarului, fie el uman sau divin. Convingerea că aceasta e interpretarea justă a poemului, mi-o întărește, între altele, capitolul consacrat lui Byron de V. V. Iosevici, în lucrarea „Istoria Zarubeinșii literatură XIX oca, tom I” (Istoria literaturilor de peste hotare din sec. XIX vol. I, 1955, Editura universității din Moscova), în care „Cain” e apreciat ca „o lătuire viguroasă împotriva reacțiunii”, ca „o nouă izbucnire minoasă a

„Crearea personajului nu e pentru scriitor un scop în sine. Artistul își afirmă în imagini concepția, idealul de viață, iar un autor preocupat doar de studii caracterologice, jără tendinșe și atitudini, ar fi purtătorul unui obiectivism tot atît de cras ca acela al criticilor ce disecă personaje în loc să dezbată fondul de idei al unei cărți”.

Se pare că e limpede. E absurd a susține lipsa de tendinșă a lui Tolstoi, Balzac sau Flaubert dar, printr-o asemenea comparație cu romanticii (poși sau romantici), se impune constatarea că deosebirea între ei e că unii își înțlnțrează simpatia sau antipatia față de personaje în însuși modul de zugrăvire, de îngroșare sau subțiere a liniilor, de dozaj al culorilor, pe cînd ceilalți își strîng direct atitudinea. Poate că nu formulăm fericit ideea, dar sensul ei era evident.

În întîmpinarea sa, tov. Dan Grigorescu explică presupusele „inexactități” pe care le depistă prin dorinșă autorului criticat de a-și afișa cunoștinșele. Las pe citor să aprecieze după cuviință valoarea unei asemenea afirmații.

D. Micu

Din programul editurilor poloneze

„Casa Cărții” din Varșovia a anunțat de curnd publicarea, în cursul viitorilor ani, a operelor lui Adam Mickiewicz, Stefan Żeromski și ale scriitorului sovietic Ilya Ehrenburg. „Operele complete” ale lui Adam Mickiewicz vor apare în 16 volume. La această grandioasă ediție lucrează un colectiv format din cei mai de seamă literați poloni, ca: Julian Krzyżanowski, Stanisław Pigon, Leon Płoszewski, Henryk Wolpe și Kazimierz Wyka. Sub îngrijirea cunoștinșului istoric literar, Stanisław Pigon, vor apare „Opere” de Stefan Żeromski, unul din cei mai mari prozatori clasici poloni, în 23 volume. Studiul introductiv de fi semnat de Henryk Markiewicz. De asemenea, se vor edita „Opere alese” de Ilya Ehrenburg, în 5 volume, în care vor fi cuprinse romanele „Căderea Parisului”, „Furtuna”, „Al nouălea val” și o serie de povestiri, versuri, schițe și articole.

Redactor-șef: Zaharia Stancu Colegiul redacțional: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu (redactor-șef adjunct), Alexandru Jar, Eugen Jheleanu, George Macovescu, Ion Mihăileanu (redactor-șef adjunct), Veronica Porumbacu (redactor-șef adjunct), Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

Un cîntăreț inspirat al frumuseților patriei

Cîntăreț al plaiurilor ardelenne și al frumuseții locurilor natale, Aurel Gurghianu nu este însă un poet monochrom. În sprîjînul acestei păreri pledează recentul său cîntec „Cîntărețul muncitor”, pe care poetul l-a publicat în numărul 71/85 al revistei „Steaua”. Aurel Gurghianu nu rămîne prizonierul propriilor sale sensibilități descriptive, și nici nu-și limitează registru poetical la celebrarea naturii, văzută static, ca o entitate metafizică. Expresia poetică a acuității sale de simțire se dovedește fructuoasă artistic, după cum o mărturisesc versurile din micul poem „Frumușeți de țeri și de azi”:

„A săgetat lumina ca un țipăt / Si-al nopții udă l-a sfințit în două / Și iul roce s-a umplut de scîlăp / Și mi, de sorii s-au destrămat în rouă”

Așa cum ne-o dovedeșc, din recentul cîntec, poeziele „Ce spuneau unora brazil” și „Un cîntec de azi și azi brazil”, pictura națunii, făcută cu proșpetime și sensibilitate, surprinde o natură animată, dinamică, pe fundalul căreia oamenii sint proiectați ca stăpîni și transformatori ai ei. Această realitate, specifică viziunii noastre, poetul o cîntă cu o năvelă de înfiorare solemnă, gravă, dar și cu inflexiuni de duioșie și incantație în poezia cu iz de baladă „Un cîntec de azi și azi brazil”. Pădurarul care și-a văzut fiii ajunși stăpîni prizonierii lor desin, fntători de istorie, nu-și poate reține un simțimînt firesc de bucurie. Propria lui viață a cunoscut schimbări structurale, căci „Alt susur s-aude prin frunzar”. Despre fiii pădurarului, poetul — strînșind și cordele — încheie cîntecul aera majestuos, precum în legendele populare:

„Zborul lor e fărâ de opriri / Vulturii vor țîia vîzduhul, rar / Îndrăzneț și ager în priveri, / Pădurar din munte, pădurar”.

Chiar și atunci cînd filosofează, încercînd să desfiereze obiectului contemplat semnificațiile ascunse, ori pornind de la anumite reprezentări, urcă treptele abstracțiunii, Aurel Gurghianu nu e mai puțin un liric descriptiv, mesajul său fiind pătruns de calde accente patriotice. „Pădurar, noastră, pădură minună / De ce-ăș cerea să alți / Istorie de-ăltă dată? / Poporul meu te cîntă / Cu el te poartă-n lume / Întrușful ce coboară pe rîurile-n spume / Cossajul din cîmpie cînd își ascule coșoa / Descalcar ce-n răstoace își poirivește leasa / Minerul ce-n adîncul pămîntului se pierde. / Azi, bogăția, lem-

nul — și adăpost odată / Pădure, sora noastră, pădure minună”. Cînd poetul părășește calea firească de manifestare a lirismului său, un lirism vibrant, evocator, și recurge la versul alb în maniera străină modalității sale de expresie, rezultatul se soldează cu un deficit emoțional (astfel e cazul cu poezia „În plină zi”). Din fericele, exemplele de acest fel sint reduse ca proporții și în ansamblu nu distonează.

Cele nouă poezii din cîntec abordează o tematică bogată, inspirată din viața oamenilor noi de la munte. Repunind

șabloanele, Aurel Gurghianu a surprins cu originalitate momente caracteristice din existența oamenilor din Țara Domolț, aspră, trundică, dar plină de o mărșie simplă, atrăgătoare. Cîntecul „Cîntărețul muncitor” reprezintă ca problematică axată profund în actualitate și ca univers de imagini, un salt în creația lui Gurghianu. Dînd la iveală resursele unei înzestrări lirice descriptiv, el cheazăștește noi realizări pe care le așteptăm cu interes.

Radu Zamfir

COMEMORAREA LUI HENRI BARBUSSE ÎN UNIUNEA SOVIETICĂ

Impunîndu-se douăzeci de ani de la moartea lui Henri Barbusse, ziarile sovietice au publicat articole închinare memoriei marelui fiu al poporului francez, eminent scriitor umanist și luptător activ împotriva războaiului și jacobinismului.

Ziarul „Sovetskăia kultura” publică o corespondență din Paris sub titlul „Vești trăd. Barbusse”, semnata de Roger Garaudy. Autorul articolului subliniază că „Barbusse și-a dedicat toate forțele și talentul slujirii intereselor poporului francez. El a exercitat o uriașă influență asupra intelectualilor, o oamenilor de cultură. Barbusse a făcut mult pentru a informa cercurile largi ale opiniei publice franceze asupra vieții țării sovietice, a demascat calomniile pe care înaintații U.R.S.S. le răspundeau în acei ani.

Cărțile lui Barbusse, înțreaga lui viață, scrie Garaudy, arată poporul francez cum trebuie trăit în mod cinstit și demn. În aceasta constă uriașul lor importanță artistică și socială.

Intr-un editorial închinat memoriei lui Barbusse, „Literatură gazeta” subliniază că Barbusse a fost totdeauna un prieten al Uniunii Sovietice; el a pășit chiar din primele zile în rîndurile anarștorilor lumii noi. La bibliotecă de stat a U.R.S.S. „V.I. Lenin” s-a deschis o expoziție de cărți, unde au fost expuse diferite

exemplare ale cunoscutului său roman „Focul în cărb. după” cum spunea A. M. Gorki, „Henri Barbusse a privit în esență războiului mai profund decât oricare dintre scriitorii dinaintea sa și a arătat oamenilor beznă rădăcilor lor”.

De asemenea la Biblioteca Unională de stat de literatură străină s-a deschis o expoziție de cărți și ilustrații consacrate vieții și creației lui Henri Barbusse.

Creația lui Henri Barbusse se bucură de o mare popularitate în U.R.S.S. În anii părții sovietice au fost editate cărțile ale scriitorului francez cu un tiraj de peste 2.600.000 de exemplare, în 23 de limbi ale popoarelor din U.R.S.S. O mare expoziție despre viața și creația eminentului scriitor, a fost deschisă și la Biblioteca publică „Salkikov Scedrin” din Leningrad.

La expoziția organizată la Biblioteca de stat a R.S.S. Bielorusie se arată ce răspîndire largă are opera lui Barbusse în U.R.S.S. Bielorusă.

Numeroase cărți ale scriitorului francez editate în limbile ruse și ucrainiană, sint prezentate la expoziția de la biblioteca din Lvov a Academiei de Științe a R.S.S. Ucrainene. O expoziție consacrată memoriei lui Henri Barbusse s-a deschis de asemenea în capitala

CARNET SOVIETIC

Estoniei Sovietice — orașul Tallin.

DATORIA SOCIALĂ A SCRITORILOR

Articolul de fond din „Literatură gazeta” nr. 102, semnat de Drenik Dimircean se ocupă de datoria scriitorilor mai în vîrstă de a transmite experiența lor literară scriitorilor mai tineri.

„Dezvoltarea literară a tinerilor scriitori nu se poate despărți de educația socială

plin, dar noi toți sintem liberi și originali în alegerea temelor și a mijloacelor de tratare. În creație, libertatea și originalitatea constituie dreptul nostru sînt. Dar el nu trebuie interpretat simplist, ci în mod just. Scriitorul nu poate fi independent de adevărul vieții, de slujirea poporului. Goana după o astfel de „libertate” a adunat nu o singură dată literaturii...

„Opera scriitorului a fost și va fi întodeauna tendinșoasă, fiindcă însăși viața este tendinșoasă. Vorbes de tendinșe noastre sociale, pe care trebuie să le apărăm din răspăsur, de tendinșele interne, naturale, inevitabile, care trăiesc în sufletul fiecărui scriitor cu adevărul partinic, tendinșe de care este plină acum toată literatura progresistă”.

Unuți scriitorii sovietici au început să publice tot mai multe lucrări ale scriitorilor tineri, articole critice și recenzii despre volumele lor. Pînă în prezent au fost aleși peste două sute de scriitori tineri care vor lua parte la constituirea de la Moscova.

Cu acest prilej se va deschide la Casa centrală a scriitorilor o expoziție de cărți ale scriitorilor tineri din U.R.S.S.

UN SCRITOR CARE LUOREAZĂ INTENS

Nikolai Dmitrievici Telesov, cel mai în vîrstă dintre scriitorii ruși în viață, care l-a cunoscut pe Leo Tolstoi pe Dostoevski, pe Ivan Bunin, prietenul lui Cehov, Gorki, Kuprin, Stanișlavski, Nemirovici-Danchenko, care a publicat acum șateze de ani primul volum de poezii, lucrează intens la pregătirea unei noi ediții a cărții „Inșemnările unui scriitor”. „Imi aduc aminte căcei din trecut, din cele trăite odinioară și fac unele completări” a declarat Telesov unui tînr poet, care l-a vizitat la vila lui de lângă Moscova.

Scriitorul mă lucrează și la alcătuirea unei noi culgeri de poezii, năvels, schițe, publicate de-a lungul anilor prin diferite reviste, care va apare în patru volume, în editura „Scriitorul sovietic”.

ARTIȘTI MONGOLI ÎN CAPITALA

DJIAMBA NEAM Sculptor

CIULTEM NEAMOSOR Pictor